

Kompletterande riktlinjer för miljö kvalitetsnormer och undantag 2021-2027

Titel: **Kompletterande riktlinjer för miljö kvalitetsnormer och undantag 2021-2027**
Utgiven av: Vattenmyndigheterna i Sveriges fem vattendistrikt
Författare: Vattenmyndigheterna i Sveriges fem vattendistrikt
Utgivningsår: 2022
Upplaga: Endast digital utgåva

Innehåll

1. Inledning.....	5
2. Vattenmyndigheternas principiella ställningstaganden	7
2.1 Naturliga ytvatten	7
Ekologisk status	7
Kemisk status.....	7
2.2 Grundvatten	8
Kvantitativ grundvattenstatus	8
Kemisk grundvattenstatus.....	8
Motiveringstext till miljö kvalitetsnorm för övergripande kemisk grundvattenstatus...8	
2.3 Kraftigt modifierade vatten (KMV) och konstgjorda vatten (KV).....	9
Vattenkraft.....	9
Markavvattning – jordbruk.....	10
Övrig hydromorfologisk påverkan.....	10
Konstgjorda vatten	11
3. Undantag	12
3.1 Motiveringstexter för undantag	12
3.2 Övergripande motiveringstext vid mindre strängt kvalitetskrav	13
3.3 Tidsfrister	13
Skälet "inte tekniskt möjligt"	14
Skälet "orimlig kostnad".....	15
Skälet "naturlig återhämtning"	15
Mindre stränga krav	17
Skälet "omöjligt"	17
Skälet "orimlig kostnad".....	19
Skälet "naturliga förhållanden"	20
3.4 Hantering av höga bakgrundsvärden	20
Grundvattenberoende ekosystem	21
4. Hinder för förklarande av kraftigt modifierade vatten och tillämpning av undantag.....	22
5. MKN för gränsvatten mot Finland och Norge	24
5.1 Norge	24
5.2 Torneälven	24
6. MKN för angränsande vattenförekomster mot Danmark.....	25
Bilaga 1 Riksintressen och andra samhällsnyttiga verksamheter	26
Riksintressen för värdefulla ämnen eller material	26
Riksintresse för industriell produktion.....	26
Riksintressen för landningshamnar för yrkesfisket.....	27
Riksintresse för kulturmiljövård, kulturresevat, världsarv och byggnadsminnen	27
Riksintresse för energiproduktion och energidistribution	28
Riksintresse för luftfart.....	28
Riksintresse för järnväg	28
Riksintressen för sjöfart	29
Riksintresse för väg	30
Riksintresse för totalförsvaret.....	31
Allmänna hamnar och farleder som inte utgör riksintressen	31
Riksintresse vattenförsörjning	31
Samhällsnyttiga verksamheter enligt miljöprövningsförordningen samt 9 och 11	
kap. MB som inte utgör riksintressen	32
Bilaga 2. Beslutskedjan från påverkansanalys – statusklassificering – riskbedömning – åtgärdsanalys till normsättning.....	34

1. Inledning

Inför arbetet med de miljökvalitetsnormer (MKN) som varit gällande under föregående förvaltningscykel (2016–2021) togs en hjälpreda¹ fram utifrån CIS Guidance Documents² då en nationell vägledning för normsättning saknades.

Generella vägledningar för undantag³ och kraftigt modifierade vatten⁴ samt specifik vägledning för kraftigt modifierade vatten som berörs av vattenkraft⁵ samt ett Guidance Document⁶ som beskriver vad EU Kommissionen förväntar sig att Sverige rapporterar 2022 finns idag som vägledning inför förvaltningscykel 2021–2027.

Vattenmyndigheterna har utgått från dessa när manualer med riktlinjer för åtgärdsanalys och principer för normsättning, kopplat till olika påverkantyper, har tagits fram som stöd för beredningssekretariatens och Vattenmyndigheternas arbete. Dessa riktlinjer är listade i Tabell 1 nedan.

Dessutom har övergripande principer om normsättning samlats här som Kompletterande riktlinjer. Riktlinjerna beskriver erfarenheter från föregående förvaltningscykler, generella principer som inte behöver upprepas i manualer för varje påverkantyp och avvägningsfrågor som inte täcks av lagstiftning⁷, föreskrifter⁸ eller ovan nämnda vägledningar. Dessa Kompletterande riktlinjer för miljökvalitetsnormer och undantag 2021–2027 utgör även ett underlag till förvaltningsplanen och är ett referensdokument i VISS.

Principerna har förankrats med de fem vattendelegationerna och de vägledande myndigheterna. Riktlinjerna har tagits fram och dokumenterats successivt utifrån bland annat samrådssynpunkter och omfattande samverkan med länsstyrelsernas beredningssekretariat.

---

¹ Hjälpreda för miljökvalitetsnormer och undantag

<https://viss.lansstyrelsen.se/ReferenceLibrary/53320/Hjalpreda%20MKN%20-%20inkl%20bilagor.pdf>
Vägledning Vattenförvaltning av grundvatten <https://www.sgu.se/vagledningar/vattenforvaltning-av-grundvatten/>

² WFD Guidance Documents https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/facts_figures/guidance_docs_en.htm

³ Vägledning för 4 kap. 9-10 §§ vattenförvaltningsförordningen om förlängd tidsfrist och mindre stränga krav – undantag från att nå en god status/potential till 2015

⁴ Vägledning för 4 kap. 3 § vattenförvaltningsförordningen om kraftigt modifierade vatten

⁵ Vägledning för kraftigt modifierade vatten med avseende på vattenkraft
<https://www.havochvatten.se/hav/uppdrag--kontakt/publikationer/publikationer/2016-06-03-vagledning-for-kraftigt-modifierat-vatten.html>

⁶ WFD Reporting Guidance https://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/facts_figures/guidance_docs_en.htm

⁷ Vattenförvaltningsförordningen (2004:660)

⁸ Sveriges geologiska undersöknings föreskrifter (SGU-GS 2013:2) om miljökvalitetsnormer och statusklassning för grundvatten, Hav- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2019:25) om klassificering och miljökvalitetsnormer avseende ytvatten, Hav- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2017:20) och allmänna råd om kartläggning och analys av ytvatten enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660)

Tabell 1. Manualer med riktlinjer för åtgärdsanalys och principer för normsättning kopplat till påverkantyp, framtagna av vattenmyndigheterna i samverkan 2020–2021. Länkar till VISS referensbibliotek.

Vattenmyndigheternas riktlinjer för försurning genom atmosfärisk deposition
Vattenmyndigheternas riktlinjer för jordbrukets påverkan på övergödning
Vattenmyndigheternas riktlinjer för jordbrukets miljögifter (nitrat och ammoniak)
Vattenmyndigheternas riktlinjer för jordbrukets miljögifter
Vattenmyndigheternas riktlinjer för hästgårdar
Vattenmyndigheternas riktlinjer för internbelastning (historisk förorening)
Vattenmyndigheternas riktlinjer för jordbrukets påverkan på morfologiskt tillstånd och hydrologisk regim
Vattenmyndigheternas riktlinjer för skogsbrukets diffusa källor
Vattenmyndigheternas riktlinjer för skogsbrukets påverkan på konnektivitet och morfologiskt tillstånd
Vattenmyndigheternas riktlinjer för flottleders påverkan på konnektivitet, morfologiskt tillstånd och hydrologisk regim
Vattenmyndigheternas riktlinjer för urban markanvändning
Vattenmyndigheternas riktlinjer för sjöfart och båtliv
Vattenmyndigheternas riktlinjer för väg, järnväg och flygplatser
Vattenmyndigheternas riktlinjer för förorenade områden
Vattenmyndigheternas riktlinjer för deponier
Vattenmyndigheternas riktlinjer för industrins punktkällor
Vattenmyndigheternas riktlinjer för gruvdriftens punktkällor
Vattenmyndigheternas riktlinjer för sura sulfatjordar
Vattenmyndigheternas riktlinjer för miljöskydd (övrig sektor)
Vattenmyndigheternas riktlinjer för avloppsreningsverk och avloppsledningsnät
Vattenmyndigheternas riktlinjer för små avlopp
Vattenmyndigheternas riktlinjer för säkerställd vattenförsörjning
Vattenmyndigheternas riktlinjer för vattenkraft
Vattenmyndigheternas riktlinjer för kvarndammars påverkan på konnektivitet

2. Vattenmyndigheternas principiella ställningstaganden

Inför beslut om MKN och undantag för perioden 2021–2027 har vattenmyndigheterna tagit följande principiella ställningstaganden.

2.1 Naturliga ytvatten

Ekologisk status

Vattenförekomster med sämre än god ekologisk status vid den senaste statusklassificeringen och med risk att inte nå god status till 2021 ska ha övergripande norm som återspeglar en sammanvägning av kvalitetskraven på respektive kvalitetsfaktor och parameter/ämne för särskilda förorenande ämnen (SFÄ). Varje undantag ska preciseras med kvalitetsfaktor eller parameter (ämne) som inte uppnår god status och motiveras med koppling till påverkanstyp.

I ett första skede föreslogs undantag specificerat per kvalitetsfaktor enligt riktlinjerna per påverkanstyp (Tabell 1). Varje undantag kopplades då till typ av påverkan oberoende av bedömningens tillförlitlighet. I ett senare skede ströks undantag för de stödjande (ej styrande) kvalitetsfaktorer som inte fått genomslag på sammanvägd ekologisk status på grund av låg tillförlitlighet. Undantag tillämpas endast när sammanvägd god ekologisk status inte kan nås.

Kemisk status

Alla ytvattenförekomster ska ha *God kemisk ytvattenstatus* som övergripande norm för kemisk status. Det innebär att även ytvattenförekomster med undantag från att nå god status till 2021 ska ha *God kemisk ytvattenstatus* som övergripande norm. Undantaget sätts på parameternivå endast för den parameter (ämne) som överskrider gränsvärde och ska motiveras kopplat till påverkanstyp.

För vissa ämnen, 34–45 i del A i bilaga I till direktiv 2008/105/EG, är det i vattenförvaltningsförordningen angivet att god kemisk status ska uppnås vid en senare tidpunkt än 2015, se 4 kap. 4 § första stycket 2 och 3 vattenförvaltningsförordningen. För dessa anges *senare målår 2027*.

Ämnena 34–45 är:

- Dikofol
- PFOS
- Kinoxifen
- Dioxiner och dioxinlika föreningar
- Aklonifen
- Bifenox
- Cybutryn (Irgarol)
- Cypermetrin

- Diklorvos
- HBCD
- Heptaklor och heptaklorepoxyd
- Terbutryn

I Sverige är det hittills bara tre av dessa ämnen/ämnesgrupper som klassificerats (PFOS, dioxiner och dioxinlika föreningar och diklorvos). Vattenförekomster med otillfredsställande status ska ha normen "God kemisk ytvattenstatus 2027" och något undantag ska inte tillämpas för dessa ämnen i denna förvaltningscykel.

2.2 Grundvatten

Kvantitativ grundvattenstatus

Grundvattenförekomster med god kvantitativ status ska ha normen *God kvantitativ grundvattenstatus*. Målar ska inte anges.

Vattenförekomster med otillfredsställande kvantitativ status och risk att inte nå god status till 2021 ska ha normen *God kvantitativ grundvattenstatus*. Undantag ska preciseras med årtal för tidsfrist och motiveras med påverkanstyp.

Kemisk grundvattenstatus

Grundvattenförekomster ska ha som övergripande norm *God kemisk grundvattenstatus*. Målar ska inte anges.

Vattenförekomster med otillfredsställande status och risk att inte nå god status till 2021 ska ha som övergripande norm *God kemisk grundvattenstatus*. Undantag från god status sätts på parameternivå för ämne som överskrider riktvärde och motiveras kopplat till påverkanstyp.

Grundvattenförekomster med god status men där riktvärdet för utgångspunkt för att vända trend överskrider ska ha miljö kvalitetsnormen *Utgångspunkt för att vända trend*. Påverkantyp behöver inte anges.

Motiveringstext till miljö kvalitetsnorm för övergripande kemisk grundvattenstatus

Då Vattenmyndigheterna inte följer SGU:s föreskrifter om miljö kvalitetsnormer och statusklassificering för grundvatten (SGU-FS 2013:2) för hur MKN tillämpas ska detta förklaras med följande övergripande motiveringstext för samtliga grundvattenförekomster:

Enligt SGU:s föreskrifter om miljö kvalitetsnormer och statusklassificering för grundvatten (SGU-FS 2013:2) ska Vattenmyndigheten meddela miljö kvalitetsnormer för grundvattenförekomster som vid kartläggning och analys bedömts

- *vara utsatta för risk att inte uppnå god kemisk grundvattenstatus till nästföljande målar eller,*
- *vara utsatt för risk att inte bibehålla god kemisk grundvattenstatus till nästföljande målar.*

Om en grundvattenförekomst inte bedömts vara i risk behöver således inte miljö kvalitetsnormer för vattenförekomsten fastställas enligt SGU:s föreskrifter. Vattenmyndigheten har dock valt att fastställa

miljö kvalitetsnormer för samtliga grundvattenförekomster. För de grundvattenförekomster där det inte föreligger någon risk fastställs således normen "god kemisk grundvattenstatus". Detta görs för att säkerställa att principen om försämringsförbudet upprätthålls och det blir också en konsekvent hantering i förhållande till hur normerna för ytvattenförekomster fastställs.

Miljö kvalitetsnormen anger vad målsättningen för grundvattenförekomsten är "god kemisk grundvattenstatus". För att förstå vad normen innebär mer konkret får man titta på de riktvärden som fastställts för grundvattenförekomsten. Riktvärdena är en del av själva miljö kvalitetsnormen och är direkt tillämpliga i t.ex. en provningssituation. Ett riktvärde får alltså i princip inte överskridas.

Motiveringstext till miljö kvalitetsnorm för kvantitativ grundvattenstatus

Enligt SGU:s föreskrifter om miljö kvalitetsnormer och statusklassificering för grundvatten (SGU-FS 2013:2) ska Vattenmyndigheten meddela miljö kvalitetsnormer för grundvattenförekomster som vid kartläggning och analys bedömts • vara utsatt för risk att inte uppnå god kvantitativ status till nästföljande målår, eller • vara utsatt för risk att inte bibehålla god kvantitativ status till nästföljande målår. Om en grundvattenförekomst inte bedömts vara i risk behöver således inte miljö kvalitetsnormer för vattenförekomsten fastställas enligt SGU:s föreskrifter. Vattenmyndigheten har dock valt att fastställa miljö kvalitetsnormer för samtliga grundvattenförekomster. För grundvattenförekomster med god status fastställs således normen "god kvantitativ grundvattenstatus". Detta görs för att säkerställa att principen om försämringsförbudet upprätthålls och det blir också en konsekvent hantering i förhållande till hur normerna för ytvattenförekomster fastställs. Miljö kvalitetsnormen anger att målsättningen för grundvattenförekomsten är "god kvantitativ grundvattenstatus".

2.3 Kraftigt modifierade vatten (KMV) och konstgjorda vatten (KV)

Vattenförekomster som är förklarade som kraftigt modifierade eller konstgjorda och uppnår god eller hög potential ska ha motsvarande kvalitetskrav som övergripande norm det vill säga *Maximal eller God ekologisk potential*. Målår ska inte anges.

Vattenförekomster med sämre än god potential och risk att inte nå god potential till 2021 ska ha övergripande norm som återspeglar en sammanvägning av kvalitetskraven på respektive kvalitetsfaktor och parameter/ämne för särskilda förorenande ämnen (SFÄ). Varje undantag ska preciseras med kvalitetsfaktor eller parameter (ämne) som inte uppnår god status och motiveras med koppling till påverkanstyp.

Vattenkraft

En generell vägledning för kraftigt modifierade vatten⁹ och en specifik vägledning för kraftigt modifierade vatten som berörs av vattenkraft¹⁰ är publicerade av Havs- och vattenmyndigheten.

Tidplanen för arbetet med normer och förklarande som KMV vid påverkan av storskalig vattenkraft avviker från den ordinarie förvaltningscykeln. Arbetet anpassas till den nationella provningsplanen (NAP) så att översyn av normer och KMV kommer att ske stegvis under kommande år för de provningsgrupper som står i tur att miljöprövas i mark- och

⁹ Vägledning för 4 kap. 3 § vattenförvaltningsförordningen om kraftigt modifierade vatten

¹⁰ Vägledning för kraftigt modifierade vatten med avseende på vattenkraft

miljödömsstolen. Se vidare vattenmyndigheternas Metodbeskrivning/Riktlinjer för påverkanstyper kopplade till (Tabell 1 ovan).

Markavvattning – jordbruk

Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket har tagit fram en strategi¹¹, som ett första steg i arbetet med att prioritera vattenåtgärder för att minska jordbrukets fysiska påverkan. Med avstamp i strategin arbetar vattenmyndigheterna vidare i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket.

Vattenmyndigheterna gör bedömningen att avvakta förklarande av KMV och mindre stränga krav kopplat till jordbrukets fysiska påverkan tills mer tillförlitliga underlag och metoder finns tillgängliga. En särskild tidsplan tas fram för arbetet tillsammans med vägledande myndigheter.

Om det skulle bli aktuellt med prövning i domstol av ett markavvattningsföretag innan den planerade översynen är genomförd kan vattenmyndigheten meddela domstolen aktuellt utredningsläge och vilka vattenförekomster som är kandidater för mindre stränga krav eller att förklaras som kraftigt modifierade.

Övrig hydromorfologisk påverkan

Enligt 4 kap. 3 § vattenförvaltningsförordningen kan nedan specificerade verksamheter som har en väsentlig hydromorfologisk påverkan på ytvattenförekomster utgöra grund för att förklara en ytvattenförekomst som kraftigt modifierad:

- miljön i stort,
- sjöfart eller hamnanläggning,
- rekreationsintressen,
- kraftproduktion, dricksvattenförsörjning, bevattning eller annan verksamhet som vatten lagras för,
- verksamhet för skydd mot översvämning, markavvattning eller annan vattenreglering, eller
- annan verksamhet av väsentlig betydelse från allmän synpunkt.

Förutom för kraftproduktion (vattenkraft) saknas det specifika vägledningarna för övriga påverkantyper.

I första delrapporten¹² till vattenmyndigheternas regeringsuppdrag¹³ presenteras ett underlag för bedömning av vad som i en svensk kontext kan anses vara verksamheter som kan omfattas av 4 kap. 3 §.

Vattenmyndigheterna bedömer att det är viktigt att de vattenförekomster som kan förklaras som KMV är definierade på ett accepterat, förutsägbart och transparent sätt, med en så

---

¹¹ Nationell strategi för prioritering av vatten-åtgärder inom jordbruket. Dialogprojekt Havs- och vattenmyndigheten – Jordbruksverket

¹² Vattenmyndigheterna. Redovisning av uppdrag nr 25 i länsstyrelsernas regleringsbrev för 2017. Bilaga 4.

¹³ Regeringen. Finansdepartementet. Regeringsbeslut III4. Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende länsstyrelserna. 2016-12-22.

likartad bedömning som möjligt för olika påverkanstyper. Därför har vattenmyndigheterna haft som utgångspunkt att de verksamheter som kan identifieras bör ha stöd i nationella vägledningar, vara definierade som viktiga värden eller kvalitéer inom EU eller nationellt, eller omfattas av någon form av rättsligt utpekande eller skydd (som till exempel riksintressen). Utpekanden ska ha genomgått remiss och samråd med nationella myndigheter och/eller som har skett med stöd av några särskilda bestämmelser i miljöbalken eller annan relevant lagstiftning. Nedanstående skäl har identifierats och ska användas som en utgångspunkt för översyn av vattenförekomster som kan vara aktuella att förklaras som kraftigt modifierade vatten. Vattenmyndigheterna har dock gjort bedömningen att underlag och metoder behöver utvecklas vidare innan alla nödvändiga beslutsteg kan tas för förklarande av KMV på någon av dessa grunder:

- Riksintressen för landningshamnar för yrkesfisket
- Riksintresse för kulturmiljövård, kulturreservat, världsarv och byggnadsminnen
- Riksintresse för energiproduktion och energidistribution
- Riksintresse för luftfart
- Riksintresse för järnväg
- Riksintressen för sjöfart
- Riksintresse för väg
- Riksintresse för totalförsvaret
- Riksintresse vattenförsörjning
- Allmänna hamnar och farleder som inte utgör riksintressen
- Samhällsviktiga verksamheter enligt miljöprövningsförordningen samt 9 och 11 kap. MB, som inte utgör riksintressen
  - Skydd för översvämning
  - Vattentäkt, som avser bortledande av yt- eller grundvatten eller konstgjord grundvattenbildning för vattenförsörjning

Beskrivning av vad dessa riksintressen och samhällsnyttor innebär återfinns i bilaga 1.

Konstgjorda vatten

Vattenmyndigheten har gjort en översyn av vattenförekomster som varit felaktigt hanterade som naturliga vatten trots att de borde ha varit förklarade som konstgjorda vattenförekomster från början.

Stöd för utpekande och normsättning av konstgjorda vatten finns i EU-vägledningar för vattenförvaltningen¹⁴. Kriterier för hur miljökvalitetsnormer ska tillämpas för ekologisk potential i konstgjorda vatten utgår från den befintliga verksamheten. Beroende på kanalens syfte varierar åtgärdskraven för att uppnå god ekologisk potential (GEP). Åtgärden får inte ha betydande negativ påverkan på verksamheten. Exempelvis kommer åtgärder för att nå GEP i en vattenkraftskanal skilja sig från åtgärder att nå GEP för en sjöfartskanal.

---

¹⁴ CIS Guidance No. 4, CIS Guidance No. 37

3. Undantag

Enligt vattenförvaltningsförordningen (VFF) kan fyra olika undantag tillämpas:

- Tidsfrister (VFF 4 kap. 9 §)
- Mindre stränga krav (VFF 4 kap. 10 §)
- Tillåtande av en ny verksamhet eller åtgärd om verksamheten/åtgärden riskerar att medföra en ändring som avser en ytvattenförekomst fysiska karaktär, nivån av en grundvattenförekomst eller försämring från hög till god status i ett ytvatten och verksamheten/åtgärden är en hållbar mänsklig utvecklingsverksamhet (VFF 4 kap. 11 §)
- Tillfällig försämring som beror på exceptionella naturliga orsaker, naturliga orsaker eller olyckor som rimligen inte kunnat förutses (VFF 4 kap. 15 §)

Dessa riktlinjer omfattar enbart tillämpning av *tidsfrister* och *mindre stränga krav* då vattenmyndigheterna beslutar om dessa.

Ändring av en ytvattenförekomst fysiska karaktär, ändring av en grundvattenförekomsts nivå eller försämring från hög till god status i ett ytvatten som orsakas av en hållbar mänsklig utvecklingsverksamhet beslutas av prövningsmyndigheter i enskilda prövningar eller planer och omfattas inte av dessa riktlinjer. När ovan nämnda tillåtande har beslutats lägger vattenmyndigheterna in information om det i VISS. När den tillåtna verksamheten eller åtgärden har påbörjats eller genomförts och effekter av den har konstaterats i ytvattenförekomsten kommer vattenmyndigheterna att besluta om undantag för vattenförekomsten i form av tidsfrist eller mindre strängt krav alternativt fastställa vattenförekomsten som KMV.

Tillfällig försämring av exceptionella naturliga orsaker, naturliga orsaker eller olyckor bedöms inte vara tillämbart då detta inte är ett undantag som någon fattar beslut om.

3.1 Motiveringstexter för undantag

Alla undantag som föreslås ska ha en kort motivering där grunden för undantaget ska förklaras. Informationen som ska tas med i motiveringstexten behöver kopplas till den information som finns från påverkansanalys, statusklassning och riskanalys samt genomförda och möjliga åtgärder.

Information som ska inkluderas är:

- Vad orsakar att MKN god status inte kan nås i vattenförekomsten.
- Vilken/vilka åtgärder kan höja vattenkvaliteten så att MKN nås.
  - Motivera undantaget med inte tekniskt möjligt uppnå god status till 2021.
- Om åtgärder har genomförts så god status kan nås men det tar tid för vattenförekomsten att återhämta sig. Motivera undantaget med naturlig återhämtning till 2027/efter 2027.
  - Möjliga målår efter 2027 är 2033, 2039, 2045
- Om tillförlitligheten i statusklassningen är låg och kunskap saknas om vad som orsakar påverkan och hur det skulle kunna åtgärdas ange att undersökande övervakning ska initieras.

- Motivera undantaget med inte tekniskt möjligt 2027.
- Om mindre strängt krav ska tillämpas motivera dessutom med vilken samhällsnyttig verksamhet som ligger till grund, på vilket sätt alla möjliga åtgärder är vidtagna och om möjligt nivå på kravet.

3.2 Övergripande motiveringstext vid mindre strängt kvalitetskrav

Motiveringstexter anges alltid för varje undantag på kvalitetsfaktor- eller parameternivå. Vid mindre strängt krav för ekologisk status/potential anges dessutom en övergripande motiveringstext som beskriver vilken typ av påverkan och vilken kvalitetsfaktor/ämne som det mindre stränga kravet avser, eventuellt återstående åtgärdsbehov, att övriga kvalitetsfaktorer/ämnena fortfarande ska nå god status och en påminnelse om att försämringsförbudet alltid gäller. Exempel på övergripande motiveringstext vid mindre strängt krav:

Vattenförekomsten påverkas av [verksamhet]. Kvalitetskravet innebär ett undantag från kravet att nå god ekologisk status. Det mindre stränga kravet är enbart kopplat till [typ av påverkan]. Trots det mindre stränga kravet ska påverkan åtgärdas så långt det är möjligt och rimligt. För alla andra typer av påverkan gäller att god status ska uppnås på kvalitetsfaktornivå. Ibland behövs tidsfrist för genomförande av åtgärder eller inväntande av naturlig återhämtning innan god status kan nås för en kvalitetsfaktor. Tidsfrist anges med ett årtal, kopplat till respektive kvalitetsfaktor. Se mer information under rubriken Undantag nedan.

[Verksamheten xxx] orsakar sämre än god ekologisk status genom [typ av påverkan]. Det har bedömts omöjligt att nå god status i vattenförekomsten med bibehållen funktion för [verksamheten]. [verksamhetens funktion] kan inte heller tillgodoses på något annat sätt som är väsentligt bättre för miljön. [verksamheten] är en del av samhällets [...] och utgör därmed en sådan samhällsnytta som kan vara skäl för ett mindre strängt kvalitetskrav. Trots det mindre stränga kravet ska alltid bästa möjliga ekologiska status, som kan åstadkommas med rimliga åtgärder, uppnås i vattenförekomsten. Det får inte heller ske några försämringar i förhållande till den status för kvalitetsfaktorerna som gällde vid tidpunkten för normsättningen.

3.3 Tidsfrister

Undantaget *tidsfrist* innebär att god vattenstatus ska uppnås vid en senare tidpunkt än 2015. Årtalet då god status ska uppnås sätts utifrån vad som är tekniskt och ekonomiskt rimligt samt utifrån naturens förmåga att återhämta sig. Eftersom målet enligt vattenförvaltningsförordningen var god status år 2015 är en tidpunkt för uppnående av god status efter detta år en *tidsfrist*.

Aktuella tidsfrister vid beslutet 2021 är till 2027 eller efter 2027 så snart de naturliga förhållandena i vattenförekomsten innebär att god status kan uppnås genom naturlig återhämtning efter genomförda åtgärder.

Tidsfrister ska motiveras med något av följande skäl:

- Inte tekniskt möjligt
- Orimlig kostnad

- Naturlig återhämtning

Skälet "inte tekniskt möjligt"

I vägledning från EU-kommissionen anges fyra kriterier för att avgöra vad som avses med "inte tekniskt möjligt":

- a. orsaken till de negativa effekterna är okänd,
  - b. det finns praktiska begränsningar av administrativ natur,
  - c. ingen känd teknisk lösning finns eller
  - d. problemet kan inte lösas på grund av bristen på åtgärder i andra länder.
- a. **"Orsaken till de negativa effekterna är okänd"** avser situationer när en vattenförekomst klassificerats som sämre än god, men orsaken har ännu inte fastställts avseende påverkanstyp eller källa till påverkanstryck. Då det saknas information om orsaken till problemet kan en lösning inte identifieras.
- Vattenförekomster med sämre än god status, låg tillförlitlighet eller information saknas, och undersökande övervakning behöver genomföras, kan omfattas av detta skäl.*
- b. **"Det finns praktiska begränsningar av administrativ natur"** avser situationer som hindrar genomförandet av åtgärden inom avsedd tid. Administrativa begränsningar kan omfatta upphandling, projektering, tillståndsprövning och andra nödvändiga förberedelser. Även administrativa begränsningar på grund av bristande finansiering kan utgöra skäl för att besluta om en förlängd tidsfrist på grund av att det är tekniskt omöjligt.
- Vattenförekomster med en påverkantyp som omfattas av kostnadsansvar (Polluter Pays-Principle) enligt Miljöbalken bör i första hand omfattas av detta skäl.*
- c. **"Ingen känd teknisk lösning finns"** avser situationer då det saknas känd teknik för att göra förbättringar och åtgärder, men det finns fortfarande utrymme i tid för att avvakta en eventuell teknikutveckling. Det kan även vara fråga om en teknik som är under utveckling, men det är ännu inte visat att den är praktiskt fungerande.
- Vattenmyndigheten gör bedömningen att detta skäl inte ska användas under sista förvaltningscykeln. Antingen finns det en känd åtgärd eller så ska ett mindre strängt krav övervägas.*
- d. **"Problemet kan inte lösas på grund av bristen på åtgärder i andra länder"** avser situationer där orsaken till problemet inte kan lösas genom lokala åtgärder eller samverkan och etablerade arbetsformer mellan länderna. Det kan exempelvis röra sig om avrinningsområden som delas mellan Sverige och grannländer eller atmosfäriskt nedfall av gränsöverskridande föroreningar.
- Gränsvattenförekomster och påverkan från atmosfärisk deposition kan omfattas av detta skäl.*

Tidsfrister för vattenförekomster som omfattas av planerade och finansierade åtgärder som ska genomföras efter 2027 (EBH)

När det gäller förorenade områden som förorenats innan miljöskyddslagen trädde i kraft (1969) behöver saneringen finansieras av statliga bidrag. Det stora antalet förorenade områden

i Sverige innebär att tidsperspektivet för sanering är mångårigt. En årlig plan för tilldelning av bidrag till efterbehandling görs av Naturvårdsverket, men det saknas en långsiktig tidsplan för efterbehandlingsobjekten. En stor andel av de vattenförekomster som påverkas av förorenade områden kommer i praktiken inte hinna saneras så att god kemisk/ekologisk status eller potential uppnås till 2027. Vattenmyndigheternas bedömning är att en långsiktig nationell prioriteringsplan behövs för att tidsfrister ska kunna sättas efter 2027. Tillsvidare gäller dock tidsfrister till 2027 med skälet *inte tekniskt möjligt* för alla vattenförekomster där föroreningen är tänkt att saneras.

Skälet ”orimlig kostnad”

När åtgärder för att nå god status har identifierats bedöms om det skulle medföra orimliga kostnader att genomföra dem. Förlängd tidsfrist kan exempelvis vara tillämpbar om det är mer kostnadseffektivt att genomföra åtgärderna under flera förvaltningscykler.

Orimliga kostnader kan också användas schablonmässigt med motiveringen otillräcklig lagstiftning, otillräckliga resurser för offentlig finansiering samt otillräcklig administrativ kapacitet. Då direktivet skulle varit infört 2012 i medlemsstaterna och tidsfrister kan användas till 2021 och 2027 kan det inte anses rimligt att använda detta skäl mer än till 2021 då perioden 2021–2027 i princip ska vara den sista förvaltningscykeln för att genomföra åtgärder för att uppnå god status.

Utifrån ovan resonemang bedöms det inte vara möjligt att använda orimlig kostnad som grund för tidsfrist då det inte finns någon ytterligare förvaltningscykel att fördela åtgärdskostnaden på.

Detta innebär att för tidsfrister är det enbart skälen tekniskt omöjligt och/eller naturlig återhämtning som tillämpas i beslutet 2021.

Skälet ”naturlig återhämtning”

Vid tillämpning av begreppet *naturliga förhållanden* tar man hänsyn till att det finns en naturlig tröghet i ekosystemen som kan omöjliggöra en tillräckligt snabb förbättring av vattenförekomstens status, vilket leder till en tidsförskjutning innan en åtgärd kan få genomslag i miljön så att den återhämtar sig till en nivå som är förenlig med god ekologisk status. Det kan därmed bli omöjligt att uppnå god vattenstatus i tid. Det är bara naturliga förhållanden som kan ligga till grund för en tidsfrist senare än 2027.

Grundregeln är att tidsfrist med skälet naturlig återhämtning ska användas när åtgärder vidtagits och/eller påverkanstryck har upphört. Tidsfrister efter 2027 tillämpas för tre ytterligare cykler, 2033, 2039 och 2045.

Tidsfrister när planerade och finansierade åtgärder som ska genomföras efter 2027 (NAP)

Havs- och vattenmyndigheten, Energimyndigheten och Svenska kraftnät lämnade den 1 oktober 2019 in den nationella planen för omprövning av vattenkraftverk (NAP) till regeringen som ska besluta om planen. Planen anger vilka vattenkraftverk som ska omprövas vid vilken tidpunkt mellan 2022–2039. En stor del av vattenkraftverken kommer således att inte kunna uppnå god ekologisk status eller potential förrän efter 2027.

Enligt 4 kap. 1 § i Havs- och vattenmyndighetens föreskrift HVMFS 2019:25 om klassificering och miljö kvalitetsnormer för ytvatten är, enligt 25 och 26 §§ i förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter, den nationella planen enligt 11 kap. 28 § miljöbalken vägledande och ska främja att vattenmyndighetens arbete med kvalitetskrav enligt vattenförvaltningsförordningen (2004:660). Det innebär att arbetet ska bedrivas med den prioriteringsordning som behövs för att genomföra planen. Vattenmyndigheten gör bedömningen att NAP:en är ett politiskt beslut som ska ligga till grund för vilka tidsfrister som ska tillämpas och vilken prioritering av översyn av normer som bör göras.

För vattenkraftspåverkade vattenförekomster tillämpar vattenmyndigheterna därför tidsfrister efter 2027 med hänvisning till naturliga förhållanden, med målår anpassade till tiden för omprövningar enligt NAP. Begreppet "naturliga förhållanden" ges då en juridisk-teknisk innebörd, för att beskriva de administrativa åtgärder som behövs för att åstadkomma en god vattenstatus initierat genom NAP. Till följd av detta kommer det att ske omprövningar som slutligen möjliggör att miljö kvalitetsnormerna kan följas, enligt den tidplan som anges i NAP.

För de vattenförekomster som omfattas av NAP gäller:

- Arbetet med att definiera normer prioriteras för de vattenförekomster med vattenkraftverk som ska prövas 2022–2024, därefter fortsätter arbetet med vattenkraftverk som ska prövas 2025–2027.
- Översyn av vattenförekomster som omfattas av provning efter 2027 ska inte prioriteras i denna cykel. Tidsfrister tillämpas till 2033, 2039 eller 2045.
- För de vattenförekomster som förklarades som KMV under föregående förvaltningscykel, och som ska prövas efter 2024, ges tidsfrist enligt ovan och översyn av KMV och undantag görs senare enligt tidplanen för NAP.

Vidare beskrivning av metoder och principer som ligger till grund för normsättning i vattenförekomster med påverkan av vattenkraft finns i [Vattenmyndigheternas riktlinjer för vattenkraft](#).

Tidsfrister för vattenförekomster som omfattas av planerade och finansierade åtgärder men som inte kommer att återhämtas förrän efter 2027

För vissa påverkantyper är åtgärder ett resultat av en kedja av händelser. Från början kanske det saknats lagstiftning eller finansiering av åtgärder. När lagstiftning och finansiering är på plats kan ett tekniskt genomförande ta tid och slutligen när en åtgärd blivit genomförd kan det ta tid innan återhämtning skett. Detta gör att tidsfrist kan behöva tillämpas i sekvensen orimlig kostnad, inte tekniskt möjligt och naturlig återhämtning.

Många vattenförekomster med risk att inte uppnå miljö kvalitetsnormerna med avseende på övergödning på grund av påverkan från jordbruk behöver förlängd tidsfrist bortom 2027. Eftersom tidsfrister efter 2027 inte kan tillämpas med skälet tekniskt omöjligt ska kvalitetsfaktorer kopplade till övergödning ha undantaget *Förlängd tidsfrist 2033 – Naturliga förhållanden*. Det ska dock framgå av motiveringstexten att åtgärder är nödvändiga för att uppnå miljö kvalitetsnormen.

Mindre stränga krav

Mindre stränga krav får fastställas om det på grund av påverkan från mänsklig verksamhet som uppfyller vissa miljömässiga och/eller samhällsekonomiska behov, eller på grund av vattenförekomstens naturliga tillstånd, är omöjligt att uppnå god status eller skulle medföra orimliga kostnader. Alla möjliga åtgärder ska vidtas för att, med beaktande av verksamhetens karaktär och/eller vattenförekomstens naturliga tillstånd, uppnå bästa möjliga ekologiska och kemiska status för ytvatten och bästa möjliga tillstånd för grundvatten.

Miljömässiga och/eller samhällsekonomiska behov

En nyckelfråga för tillämpningen är hur ” miljömässiga eller samhällsekonomiska behov ” ska definieras. I första delrapporten¹⁵ till vattenmyndigheternas regeringsuppdrag¹⁶ presenteras ett underlag för bedömning av vad som kan anses vara samhällsnyttig verksamhet som fyller sådana viktiga behov för samhället som inte kan uppnås på annat sätt som är väsentligt bättre för miljön.

Vattenmyndigheterna bedömer att det är viktigt att värderingen av samhällets behov sker på ett accepterat, förutsägbart och transparent sätt, med en så likartad bedömning som möjligt för olika påverkanstyper. Därför har vattenmyndigheterna haft som utgångspunkt att de behov som kan identifieras bör ha stöd i nationella vägledningar, vara definierade som viktiga värden eller kvalitéer inom EU eller nationellt, eller omfattas av någon form av rättsligt utpekande eller skydd (som till exempel riksintressen). Utpekanden ska ha genomgått remiss och samråd med nationella myndigheter och/eller ha skett med stöd av särskilda bestämmelser i miljöbalken eller annan relevant lagstiftning.

Nedanstående samhällsintressen har identifierats som en utgångspunkt för bedömning om vattenförekomster kan omfattas av mindre stränga krav vid påverkan på kemisk yt- eller grundvattenstatus eller fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorer för ekologisk status i ytvatten.

- Riksintressen för värdefulla ämnen eller material
- Riksintresse för industriell produktion
- Riksintresse för kulturmiljövård, kulturresevat, världsarv och byggnadsminnen
- Riksintresse för totalförsvaret
- Samhällsviktiga verksamheter enligt miljöprövningsförordningen samt 9 och 11 kap. MB som inte utgör riksintressen
  - Exempelvis kommunala avloppsreningsverk

Beskrivning av vad dessa riksintressen och samhällsnyttor innebär återfinns i bilaga 1.

Skälet ”omöjligt”

Begreppet *omöjligt* skiljer sig från begreppet *inte tekniskt möjligt* (som kan vara skäl för tidsfrist) eftersom *omöjligt* ska förstås i absoluta termer, att det av tekniska (eller andra) skäl bedöms som omöjligt att nå god status. Om något som inte varit tekniskt möjligt kvarstår i tiden bort mot 2027, kan bedömningen övergå från *inte tekniskt möjlig* (tidsfrist) till *omöjligt*

¹⁵ Vattenmyndigheterna. Redovisning av uppdrag nr 25 i länsstyrelsernas regleringsbrev för 2017. Bilaga 4.

¹⁶ Regeringen. Finansdepartementet. Regeringsbeslut III4. Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende länsstyrelserna. 2016-12-22.

(mindre strängt krav), om det bedöms att åtgärder förblir tekniskt omöjliga att genomföra. Detta övervägande inkluderar inte en kostnadsbedömning.

EU-kommissionens kriterier nedan är tillämpliga vid denna bedömning (av vad som är omöjligt).

- Orsaken till de negativa effekterna är okänd,
- ingen känd teknisk lösning finns eller
- problemet kan inte lösas på grund av bristen på åtgärder i andra länder.

Administrativa hinder ska inte ligga till grund för mindre stränga krav eftersom medlemsstaterna förväntas lösa dessa i tid för att nå god status till i vart fall 2027.

Vattenmyndigheten gör bedömningen att *alla möjliga åtgärder motsvarar åtgärder i enlighet med miljöbalkens krav på skyddsåtgärder och försiktighetsmått, bästa möjliga teknik eller BAT-slutsatser samt rättspraxis.*

Uttrycket bästa möjliga teknik inrymmer både den använda teknologin och det sätt på vilket anläggningen konstrueras, utformas, byggs, underhålls, leds och drivs samt avvecklas och tas ur bruk¹⁷. För att räknas som *bästa möjliga teknik* måste tekniken vara tillgänglig och inte bara förekomma på experimentstadiet. Den ska vara kommersiellt tillgänglig och användas på någon anläggning.¹⁸ Det behöver inte vara fråga om en anläggning som ligger i Sverige men, enligt Naturvårdsverkets mening, en anläggning i en öppen marknadsekonomi som drivs utan ekonomiskt understöd.

Information om tekniker och dess miljöprestanda kan finnas i rapporter eller studier publicerade av branschorgan, forskningsinstitut och andra.

I industriutsläppsdirektivet (IED) och det tidigare, nu ersatta IPPC-direktivet, används begreppet bästa tillgängliga teknik (BAT). IED gäller för större industrier och andra punktkällor inom hela EU. En grundläggande princip i IED är att alla lämpliga förebyggande åtgärder ska vidtas för att undvika föroreningar, särskilt genom att använda bästa tillgängliga teknik (BAT).

För att en teknik ska anses vara BAT ska tekniken ha utvecklats i sådan utsträckning att den kan tillämpas inom den berörda industribranschen på ett ekonomiskt och tekniskt genomförbart sätt och med beaktande av kostnader och nytta (artikel 3.10 IED). Tekniken behöver dock inte användas eller produceras i det egna landet.

Kraven i BAT-slutsatserna ska uppfyllas inom fyra år efter det att slutsatserna är publicerade. I enlighet med praxis kan dock även ännu icke offentliggjorda BAT-slutsatser utgöra underlag vid bedömningen av vad som utgör BMT eftersom all tillgänglig kunskap bör beaktas vid denna bedömning.

Begreppen BMT och BAT är närbesläktade men de har inte exakt samma innebörd. Industriutsläppsdirektivet (2010/75/EU) är ett minimidirektiv, vilket innebär att medlemsstaterna har rätt att införa strängare krav än de som följer av direktivet. I IED-propositionen¹⁹ anförs också att det är möjligt att fastställa strängare tillståndsvillkor än vad som följer av bästa tillgängliga

---

¹⁷ Miljöbalkspropositionen 1997/98:45, del 2 s. 17

¹⁸ Miljöbalkspropositionen 1997/98:45, del 1 s. 216

¹⁹ Proposition 2012/13:35 s. 32

teknik enligt BAT-slutsatserna. Detta för att garantera att miljöskyddsnivån inte skulle sänkas vid genomförandet av direktivet.

Mark- och miljööverdomstolen har i avgörande den 21 december 2016 i mål nr M 3967–16 uttalat följande när det gäller BAT-slutsatser och tillståndsprövning.

”Med dessa utgångspunkter framstår det som rimligt att kraven på verksamhetsutövaren ligger på den lägre nivån i det intervall som återfinns i de BAT-slutsatser som fastställts i EU-direktiv. Vid fastställande av villkor ska vidare miljöbalkens hänsynsregler tillämpas, vilket innebär att kraven kan bli mer långtgående än vad som framgår av nämnda direktiv. Det förtjänar dock att påpekas att till grund för fastställande av villkor ska alltid läggas en individuell prövning som tar hänsyn till de särskilda förhållanden som gäller i det aktuella fallet.”

Om alla möjliga åtgärder är genomförda ska värderas i varje förvaltningscykel i samband med att mindre stränga krav ses över och ska inte ses som ett statistiskt begrepp som inte kan förändras.

Skälet ”orimlig kostnad”

Undantag på grund av orimliga kostnader kan med stöd av vägledning från EU-kommissionen motiveras utifrån tre kriterier:

- påtagligt högre kostnader än nyttor,
- en betydande risk för påtagligt högre kostnader än nyttor, eller
- orimliga kostnader på grund av en alltför hårt ställd tidsfrist

Med nyttor avses de nyttor som en åtgärd bedöms medföra för miljön i stort och människors hälsa. Kostnaderna måste också vara påtagligt högre än nyttan med åtgärden för att de ska kunna anses vara orimliga. Det finns ingen tydlig kvantifiering var gränsen är mellan vad som är rimliga kostnader eller inte. Rimligheten bör alltså baseras på en samhällsekonomisk analys och innefatta en bedömning hur olika åtgärder påverkar olika branscher/sektorer utifrån ett större samhällsperspektiv avseende till exempel påverkan på sysselsättning eller påverkan på övriga delar av social och ekonomisk utveckling inom området, m.m.²⁰ Däremot ska utgångspunkten inte vara en enskild verksamhetsutövers behov. En damm för vattenreglering ska exempelvis inte bedömas utifrån ett kraftverks funktion utan utifrån samhällets behov av el från kraftverket. Verksamhetens lönsamhet ska alltså endast ingå i bedömningen i form av eventuella samhällsekonomiska effekter.

Enligt WDG Reporting Guidance 2016²¹ kan följande metoder användas för analys av orimlig kostnad:

- Kostnadsnyttoanalys
- Analys av nytta
- Analys av konsekvenser vid utebliven åtgärd

---

²⁰ Common Implementation Strategy for the Water Framework Directive (2000/60/EC) Guidance document no. 20 och Havs- och vattenmyndighetens rapport 2015:9, Vägledning för kraftigt modifierade vatten s. 25

²¹ Common implementation strategy for the water framework directive and the floods directive. WFD Reporting Guidance 2016. Final – Version 6.0.6. s. 171.

- Fördelning av kostnader
- Sociala och branschkonsekvenser
- Skälighet
- Kostnadseffektivitetsanalys
- Annan metod

Vad avser begreppet nyttor så ska även nyttor som inte fullt ut kan kvantifieras monetärt beskrivas kvalitativt. En nytta som inte kan beskrivas i pengar får, enligt Naturvårdsverkets vägledning²², inte för den sakens skull uteslutas i bedömningen av den totala nyttan utan ska på ett vederhäftigt sätt vägas in tillsammans med de nyttor som kan beskrivas i pengar.

Vattenmyndigheterna har bedömt att tillämpning av mindre strängt krav med skälet orimlig kostnad skulle kunna vara särskilt relevant vid miljöpåverkan som inte omfattas av något kostnadsansvar enligt lagstiftning och det inte heller finns någon plan för statligt finansierade åtgärder. Avsaknad av politiska beslut om finansiering av åtgärder skulle för vissa typer av påverkan kunna tolkas som att åtgärder anses vara en orimlig kostnad för staten. **Hittills saknas dock metodstöd för tillräckligt robust bedömning av ekonomisk orimlighet.**

Vattenmyndigheterna kommer att jobba vidare med nationalekonomisk analys och ta fram metodstöd för bedömning av ekonomisk rimlighet/orimlighet och värdering av nyttor och kostnader. Påverkan av *flottledsrensning i vattendrag* är ett exempel på miljöproblem där det finns god kunskap om tekniskt möjliga åtgärder, men det behöver utvecklas riktlinjer för värdering av nyttan med åtgärderna.

Skälet ”naturliga förhållanden”

I de fall där de naturliga förhållandena i en vattenförekomst är sådana att det är omöjligt att nå god status till 2027 och man, trots att man vidtagit alla tänkbara rimliga åtgärder, inte kan se något slutdatum för när god status kan uppnås, bör undantag i form av mindre stränga krav kunna sättas. Mindre strängt krav ska däremot inte fastställas på grund av kunskapsbrist kring arters eller ekosystems återhämtningsförmåga²³.

För att kunna värdera om ett mindre strängt krav pga. av naturliga förhållanden behövs kunskap om till exempel:

- Vattenförekomsten storlek
- Omsättningstid
- Övrig påverkan

3.4 Hantering av höga bakgrundsvärden

När höga bakgrundsvärden av ämnen eller joner eller deras indikatorer förekommer i grundvatten av naturgivna förutsättningar ska hänsyn tas till dessa bakgrundsvärden vid fastställandet av riktvärden. I samband med statusklassningen görs bedömningen om lokala

²² Naturvårdsverket 2008. Samhällsekonomisk konsekvensanalys av miljöåtgärder. Vägledning med särskild tillämpning på vattenmiljö. Vägledning 2008:4

²³ Havs- och vattenmyndighetens rapport 2014:12; Vägledning för 4 kap. 9 – 10 §§ vattenförvaltningsförordningen, s. 34

riktvärden ska tillämpas för naturlig bakgrundshalt. Korrigering för höga naturliga bakgrundhalter ska inte göras genom tillämpning av undantag.

När höga bakgrundsvärden av ämnen förekommer i ytvatten av naturgivna förutsättningar ska hänsyn tas till dessa bakgrundsvärden. I samband med statusklassningen görs bedömningen om lokala eller regionala riktvärden ska tillämpas för naturlig bakgrundshalt. Hänsyn ska tas till bakgrundhalter för As, U och Zn i vatten och för Cu i sediment. Hänsyn kan tas till Pb, Ni och Cd i vatten samt för Cd och Pb i sediment. Korrigering för höga naturliga bakgrundhalter av dessa ämnen ska inte göras genom tillämpning av undantag.

För Cu, Cr, NH₃-N och NO₃-N ska hänsyn inte tas till höga bakgrundhalter i samband med statusklassning. För dessa ämnen kan undantag tillämpas.

Grundvattenberoende ekosystem

När ett grundvattenberoende ekosystem kemiskt påverkas av en ytvattenförekomst kan hänsyn tas till detta i fastställande av lokala riktvärden eller utgångspunkt för att vända trend. I samband med statusklassningen görs bedömningen om lokala riktvärden ska tillämpas.

4. Hinder för förklarande av kraftigt modifierade vatten och tillämpning av undantag

Skyddade områden ska i första hand uppfylla de mål och kvalitetskrav som följer av respektive direktiv och dess implementering i svensk lagstiftning. Därefter, i den mån det inte motverkar dessa krav, ska de uppfylla de krav som följer av vattenförvaltningsförordningen. Tillämpning av undantag och förklarande av kraftigt modifierat vatten (KMOV) får inte hindra eller äventyra att mål eller kvalitetskrav där bevarandet eller förbättrandet av vattnets status har betydelse för aktuellt skyddsobjekt

Nedan beskrivs hur vattenmyndigheterna har hanterat mål och kvalitetskrav för skyddade områden vid beslut av miljökvalitetsnormer (MKN) för vattenförekomster.

Dricksvattenförekomster omfattas av hälsorelaterade kvalitetsparametrar vid distribution till konsument. Direktivet och den svenska lagstiftningen ställer inga krav på vattenförekomsternas kvantitet eller kvalitet. Däremot beskrivs vilka parametrar som ska övervakas. Riktvärden för relevanta parametrar återfinns i bilaga 4 i vattenmyndigheternas föreskrifter om kvalitetskrav för grundvatten i respektive distrikt. Vid statusklassificering och riskbedömning av grundvattenförekomster används dessa riktvärden. Därmed tas hänsyn till dessa kravnivåer vid beslut av MKN för grundvatten. För ytvatten beslutas MKN utifrån kraven i vattenförvaltningsförordningen.

Skydd av ekonomiskt betydelsefulla arter i skaldjurs- och fiskdirektivet har upphört att gälla. Kvalitetskraven för områden för skydd av ekonomiskt betydelsefulla arter har ersatts av kraven i vattendirektivet. Kvalitetskraven finns fortfarande kvar i svensk lagstiftning i förordning (2001:554) om miljökvalitetsnormer för fisk- och musselvatten. Dessa kvalitetskrav gäller parallellt med de MKN som vattenmyndigheten beslutar men innebär inga ytterligare krav utöver vattenförvaltningsförordningen. MKN beslutas utifrån kraven i vattenförvaltningsförordningen.

Vid beslut om MKN beaktas målen för gynnsam bevarandestatus i särskilda bevarandeområden, enligt fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet (Natura 2000-områden). För att kunna göra en bedömning krävs att det finns underlag om vattenrelaterade kvalitetskrav i områdenas bevarandeplaner. De särskilda krav för Natura 2000-området som påverkar MKN beskrivs för ytvatten i motiveringen till den övergripande MKN för vattenförekomsten. Finns inga särskilda krav angivna beslutas MKN utifrån kraven i vattenförvaltningsförordningen.

Länsstyrelserna behöver göra en fördjupad utredning av de vattenförekomster som berör Natura 2000-områden för att bestämma vilken bevarandestatus som ska gälla i Natura-2000-områdena. Detta är särskilt aktuellt för vattenförekomster som omfattas av NAP med prövning 2022–2024. Detta arbete har försenats och skulle ha utförts under 2020 utifrån vägledning från Havs- och vattenmyndigheten. Vägledningen publicerades dock inte förrän 21 december 2021. Arbetet är beroende av att bevarandeplanerna för N2000-områden som

berörs av NAP är uppdaterade enligt det regeringsuppdraget som länsstyrelserna fick i regleringsbrevet för 2020²⁴.

För de kandidater som omfattas av ett skyddat område ska Länsstyrelserna verifiera om KMV eller mindre stränga krav kan tillämpas och målet med det skyddade området fortfarande kan uppnås.

För grundvattenberoende ekosystem har hänsyn tagits till anslutna akvatiska ekosystem och grundvattenberoende terrestra ekosystem, vilket är naturtyper enligt Natura 2000. Vattenmyndigheten har tillsammans med länsstyrelserna identifierat, riskbedömt och statusklassificerat grundvattenförekomster utifrån behoven från ekosystemen. Även miljökvalitetsnormer har tagits fram med hänsyn till ekosystemens behov.

EU-bad omfattas av särskilda kvalitetskrav som berör mikrobiologisk förorening, organismer och avfall som påverkar badvattnets kvalitet och utgör risk för badandes hälsa. Vattenmyndigheten fastställer särskilt vilka kvalitetskrav som gäller för EU-bad i distriktet. Inga ytterligare krav finns som går utöver kraven enligt vattenförvaltningsförordningen och MKN beslutas utifrån kraven i vattenförvaltningsförordningen.

Områden som är känsliga för nitrat och avloppsvatten omfattas inte av några kvalitetskrav som går utöver kraven enligt vattenförvaltningsförordningen. MKN beslutas utifrån kraven i vattenförvaltningsförordningen.

Vattenmyndigheten bedömer om ett mindre strängt krav eller förklarande av en vattenförekomst som KMV skulle påverka möjligheten att uppnå målen för berörda skyddade områden. I de fall det finns risk att beslutet skulle innebära hinder att nå målen för ett skyddat område, eller då det saknas kunskap om vad som krävs för att nå målen, gäller istället tidsfrist för fortsatt utredning och åtgärder.

Kustvattenförekomster kan tangera havsplaneringsdirektivet²⁵ med utpekanden av lämpliga områden för:

- Energiutvinning
- Försvar
- Sandutvinning
- Sjöfart

Normer enligt vattenförvaltningen för kustvattenförekomster överlappas av beslutade miljökvalitetsnormer enligt havsmiljödirektivet²⁶ avseende bottenstruktur och funktion som livsmiljö (D.1) och areal av biogena substrat (D.2).

---

²⁴ [Regleringsbrev 2020 Myndighet länsstyrelserna - Ekonomistyrningsverket \(esv.se\)](#)

²⁵ [Havsplaneringsdirektivet - Lagstiftning, direktiv och förordningar - Vägledning, föreskrifter och lagar - Havs- och vattenmyndigheten \(havochvatten.se\)](#)

²⁶ [Havsmiljödirektivet - Havsmiljöförvaltning - Planering, förvaltning och samverkan - Havs- och vattenmyndigheten \(havochvatten.se\)](#)

5. MKN för gränsvatten mot Finland och Norge

5.1 Norge

Arbetet med vattenförvaltning i Sverige och Norge organiseras så långt som möjligt efter gränserna för avrinningsområden i stället för riksgränsen. Norge startade sin vattenförvaltning en cykel efter Sverige vilket innebär att Sveriges slutår är 2027 medan Norges är 2033.

Finland och Sverige tillämpar olika gränsvärden för kvicksilver vilket gör att kemisk status och därmed normerna skiljer sig åt mellan länderna. Norge ännu inte hunnit implementera CIS avseende vattenkraft och att det därför kan se olika ut vid riksgränsen för de vatten som påverkas av vattenkraft

För de vattenförekomster som har sämre än god status kommer målar behöva harmoniseras mellan länderna. Normerna fastställs utifrån överenskomna harmoniserade statusklassningar i gränsvattnen

5.2 Torneälven

Sverige och Finland har samordnat klassificering och bedömning av status för de vattenförekomster som är gemensamma längs landsgränsen.

Finland och Sverige tillämpar olika gränsvärden för kvicksilver vilket gör att kemisk status och därmed normerna skiljer sig åt mellan länderna.²⁷

Tornedalsälven är utpekad som skyddat område och Natura2000-område både av Sverige och Finland. I Finland ingår endast huvudälvarna i det skyddade området medan det i Sverige även omfattar alla biflöden och sjöar i avrinningsområdet. Torne älv har sitt utlopp i Bottenviken.

---

²⁷ Tornedalens internationella vattendistrikt, Gemensam plan för gränsöverskridande vattenförvaltning 2016–2021. 12/2016 Länsstyrelsernas rapportserie

6. MKN för angränsande vattenförekomster mot Danmark

Sverige och Danmark har inga gränsvatten och Öresund är inget internationellt distrikt. Länderna har dock angränsande vattenförekomster där status och MKN har hanterats på olika sätt och en skarp gräns uppkom mitt i Öresund. För att förebygga diskrepans i klassificering och normsättning kommer planerad samverkan ske under 2022 inom ramen för den danska vattenförvaltningens samråd.

Bilaga 1 Riksintressen och andra samhällsnyttiga verksamheter

Riksintressen för värdefulla ämnen eller material

Mark- och vattenområden som innehåller värdefulla ämnen eller material ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra utvinningen av dessa. Områden som innehåller fyndigheter av ämnen eller material som är av riksintresse ska skyddas mot åtgärder som avses i första stycket.

De kriterier som används vid utpekande av riksintresse är:

- 1 ämnet eller materialet har stor betydelse för samhällets behov,
- 2 ämnet eller materialet har särskilt värdefulla egenskaper och,
- 3 området innehållande fyndigheten av ämnet eller materialet är väl avgränsat, undersökt och dokumenterat.

Alla ovanstående kriterier ska vara uppfyllda för att peka ut en fyndighet som riksintresse. Kriterierna har sin utgångspunkt i förarbetena till hushållningsförordningen. Syftet med bestämmelsen är att ge möjlighet till framtida utvinning av sådana ämnen och material som bedöms som särskilt viktiga från samhällsekonomiska utgångspunkter.

Skyddet avser främst fyndigheter av sådana ämnen eller material som är eller bedöms kunna bli av stor betydelse för landets försörjningsberedskap. Det är sådana råvaruförekomster som finns i marken eller under sjö- och havsbotten som avses, i huvudsak mineralråvaror och inte ex. skog.

Utvinning av dessa ämnen behöver inte alltid vara omedelbart aktuell. Bestämmelsens utformning medför att de områden som omfattas i avvaktan på utvinning kan användas för ändamål som inte hindrar eller påtagligt försvårar en framtida utvinning. Då påverkansanalys, statusklassning och riskanalys avser befintlig påverkan och status är inte riksintressen för framtida bruk tillämpbara.

Verksamheter som ska beaktas bör vara de som har en gällande bearbetningskoncession enligt minerallagen (1991:45).

Riksintresse för industriell produktion

Tillväxtverket bedömer vilka områden i Sverige som är särskilt lämpliga som riksintressen för industriell produktion.

Följande sju områden är idag utpekade som riksintressen för industriell produktion:

- Områden för petrokemisk industri, Stenungsunds kommun, Västra Götalands län
- Området för raffinaderiet vid Brofjorden, Lysekils kommun, Västra Götalands län
- Området vid Göteborgs hamn vid utloppet av Göta Älv, Göteborgs stad, Västra Götalands län

- Området Hallstavik, Hallsta pappersbruk, Norrtälje kommun, Stockholms län
- Området Nynäshamn, Nynas AB Oljeraffineri, Nynäshamns kommun, Stockholms län
- Området Bofors skjutfält, Karlskoga kommun, Örebro län
- Området i Oxelösunds hamn (syd och norr), Oxelösunds kommun, Södermanlands län

Motiv för utpekande av områden för industriell produktion:

- 1 Området eller anläggningen ska vara av nationell betydelse för industriell produktion.
- 2 Området eller anläggningen ska ha unika lägesbundna och givna naturförutsättningar.
- 3 Funktionen, det vill säga verksamheten på området eller i anläggningen ska vara av nationell betydelse och det ska finnas infrastruktur kopplad till området eller anläggningen.

Samtliga kriterier ska vara uppfyllda för att ett område ska kunna pekas ut som riksintresse för industriell produktion.

Riksintressen för landningshamnar för yrkesfisket

Fiskehamnar, de landområden som ska klassificeras som riksintresse är landningshamnar och/eller hemmahamnar. Landningshamnar och hemmahamnar har relaterats till vilka arter och fiskerier som utgör basen för fisket i fångstområden av riksintresse. Landningskvantiteter av dessa arter och antalet fartyg är det primära urvalskriteriet och att kvantiteter ska relateras till respektive havsområde enligt den regionala indelningen. Fiskeriverket har pekat ut 53 hamnar som riksintresse då de står för minst 10 % av landningsvärdet från de viktigaste fångstområdena eller minst 10 % av landningsvärdet från respektive havsområde.

Riksintresse för kulturmiljövård, kulturresevat, världsarv och byggnadsminnen

Bedömningen av ett riksintresse för kulturmiljövården grundar sig på landskapets fysiska innehåll och egenskaper, såsom objekt, karaktärsdrag, strukturer, funktioner och samband, och möjligheten att därigenom utläsa och förstå samhällets kulturhistoriska utveckling. Riksintresseområden som avspeglar landets historia utgörs bland annat av jordbruksbyar, stadskärnor, arbetarbostäder, 1900-talets förorter, gruvor, förhistoriska gravfält och moderna kyrkor. Områdena ska ha tydliga fysiska uttryck för de delar av samhällsutvecklingen som de representerar. Ett värdefullt kulturlandskap kan även skyddas genom beslut av länsstyrelsen eller kommunen om kulturresevat. Kulturresevat används när det huvudsakliga skälet för att landskapet ska skyddas är kulturmiljön och är ett komplement till bestämmelserna om naturresevat och kulturminneslagen. Områden med de mest värdefulla kulturhistoriska- och naturmiljöerna kan också utses till världsarv av Unescos världsarvskommitté.

Riksintressen för kulturmiljön avser således områden av nationellt intresse. Enstaka byggnader med synnerligen högt kulturhistoriskt värde kan också skyddas genom att förklaras som byggnadsminnen enligt kulturmiljölagen (1998:950) eller förordningen om statliga byggnadsminnen (2013:558). Dessa bestämmelser får också tillämpas på andra anläggningar såsom exempelvis industrier, broar, dammar m.m.

Riksintresse för energiproduktion och energidistribution

Statens energimyndighet är ansvarig myndighet för utpekande av områdena för energiproduktion och energidistribution. Förklaringen till de tidigare riksintresseutpekandena som gjordes i början av 1990-talet motiverades av en förväntad brist i elproduktionskapaciteten och då särskilt i samband med avvecklingen av kärnkraften. Eftersom antalet möjliga områden för värmekraftverk var mycket begränsat ville man reservera dessa områden för energiproduktion. De områden som utsågs skulle ha god tillgång till hamn och kylvatten liksom redan vara utsatta för tung industri eller liknande. Energimyndigheten har i uppdrag att ta fram områden på land och till havs med särskilt goda vindförutsättningar som ska vara av riksintresse för vindbruk. Det finns för närvarande 313 bedömda riksintresseområden för vindbruk, 284 områden på land och 29 områden till havs. År 2013 gjordes en nationell uppdatering av riksintressen för vindbruk och ett tilläggsbeslut för ett fåtal områden togs i maj 2015.

Energimyndigheten har tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten tagit fram en nationell strategi för åtgärder inom vattenkraften, den visar bl.a. var i Sverige den ur energisystemsynpunkt mest värdefulla vattenkraften finns. Inom Energimyndigheten pågår diskussioner om att utifrån detta underlag lämna uppgifter om ett begränsat antal vattenförekomster som riksintresse avseende energiproduktion.

Riksintresse för luftfart

- 1 Flygplatser som betjänar befolkningscentra där flygplatskapaciteten kan äventyras. (Mälardalen, Öresundsregionen och Göteborgsregionen)
- 2 Flygplatser som har internationell reguljär trafik,
- 3 Flygplatser som har fundamental nationell betydelse

Följande faktorer ligger till grund för bedömningen: - befolkningskoncentrationer och resvanor - fysiska och marknadsmässiga möjligheter att ansluta flygplatsen till spårtrafik - potentialen i en befintlig rullbana - potentialen i att markanvändningen kring flygplatsen har anpassats till tidigare flygverksamhet.

- 4 Flygplatser som är av fundamental regional betydelse.

Följande faktorer ligger till grund för bedömningen: - befolkningskoncentrationer och resvanor - tillgänglighet med övriga trafikslag till Stockholmsregionen - fysiska och marknadsmässiga möjligheter att ansluta flygplatsen till spårtrafik - potentialen i en befintlig rullbana - potentialen i att markanvändningen kring flygplatsen har anpassats till tidigare flygverksamhet.

Riksintresse för järnväg

- 1 Internationell betydelse: Banor som ingår i det av EU utpekade transeuropeiska transportnätet (Trans-European Network, TEN-T).
- 2 Nationell betydelse: Banor som trafikeras av långväga person- eller godstrafik. För godstrafikens del är det framförallt de banor som ingår i det strategiska godsnetet som anges i den nationella transportplanen. När det gäller persontrafiken är det framförallt

- de banor som trafikeras av långväga persontrafik i form av snabbtåg, nattåg eller liknande.
- 3 Interregional betydelse: Banor som används för person- eller godstrafik över en eller flera regiongränser och på så vis bidrar till arbetsmarknadsförstoring samt är av betydelse för näringslivets transporter.
  - 4 Särskild regional betydelse: Banor som används för regional person- eller godstrafik som är av betydelse för arbetsmarknadsförstoring eller näringslivets transporter.
  - 5 Förbindelse mellan bana av riksintresse och utpekad nod av riksintresse: Banor som förbinder exempelvis hamn eller flygplats av riksintresse med järnväg av riksintresse. Noder av riksintresse kan även vara befintliga och planerade områden för godstrafikens anläggningar, viktiga industrianläggningar samt viktiga rekreativsområden. och planerade områden för godstrafikens anläggningar, viktiga industrianläggningar samt viktiga rekreativsområden.
  - 6 Av betydelse för omledning av trafiken: Banor som är av betydelse för att leda om trafik, exempelvis i samband med underhållsarbeten eller vid akuta trafikstörningar och andra särskilda händelser.
  - 7 Befintliga och planerade namngivna kombiterminaler, rangerbangårdar och växlingsbangårdar - Terminal som är eller blir lokaliserad till betydande konsumtions- och produktionsområden. - Terminal som är eller blir lokaliserad till hamn som är av riksintresse eller har annan stor betydelse, eller annan viktig knutpunkt. - Terminal som är eller blir lokaliserad till ett läge med goda anslutningar till det övergripande spår- och vägnätet.
  - 8 Övriga last- och lossningsplatser samt terminaler
  - 9 Namngivna järnvägsverkstäder
  - 10 Järnvägsstationer - Alla järnvägsstationer med resandeutbyte utmed det utpekade järnvägsnätet är av riksintresse.
  - 11 Övrigt Befintliga och planerade anläggningar som behövs för elförsörjning, trafikledning mm.

Riksintressen för sjöfart

Hamnar som

- 1 ingår i TEN-T-nätverket och/eller
- 2 omsätter en godsmängd överstigande 100 000 ton per år eller 200 000 passagerare per år över en femårsperiod och/eller
- 3 på annat sätt är så väsentlig för landets beredskap, försörjning, energiförsörjning eller godshantering att den inte utan olägenhet för det allmänna intresset kan ersättas med annat trafikslag eller annan hamn.
- 4 är industrihamn som utgör riksintresse för industriell produktion.

Följande farleder med tillhörande anordningar utpekade efter prövning och beslut från Trafikverket som riksintresse för sjöfarten:

- 1 Huvudfarled som leder till hamn av riksintresse.
- 2 Huvudfarled som leder till hamn som omsätter > 100 000 ton eller 200 000 passagerare/år över en femårsperiod.
- 3 Farleder med väsentlig betydelse i det regionala transportnätet.
- 4 Delsträckor av den farled som, där förutsättningar finns, utgör en kustomspännande inomskärsled.
- 5 Beredskapsleder och vissa anläggningar med betydelse för sjöfartens roll i totalförsvaret (vilka även har betydelse för Forsvarsmaktens planering).
- 6 Farleder som behövs för att leda om trafik i vissa situationer.
- 7 Farled som på annat sätt är så väsentlig för landets beredskap, försörjning, energiförsörjning eller godshantering att den inte utan olägenhet för det allmänna intresset kan ersättas med annat trafikslag.

Kriterier för utpekande av sjötrafikstråk som riksintresse för sjöfarten:

- 1 Trafikstråken mellan av International Maritime Organization fastställda trafiksepareringssystem, benämnda TSS.
- 2 Sträckningen av de så kallade HELCOM-rutterna.
- 3 Övriga sjötrafikstråk som leder till och från landets utpekade inomskärsfarleder och längs med kusten. Trafikstråken utgörs av de för sjötrafiken naturligt mest lämpade stråken och dess omfattning fastställs genom så kallad RAIS-analys.

Övriga objekt utpekade som riksintresse för sjöfarten:

- 1 Djupa skyddade lägen med flera ankarplatser

Riksintresse för väg

- 1 Internationell betydelse - Vägar som ingår i det av EU utpekade TEN-T.
- 2 Nationell betydelse - Vägar som ingår i det nationella stamvägnätet.
- 3 Regional betydelse Vägar som förbinder regionala centra är av särskild regional betydelse.
- 4 Vägar som är av särskild betydelse för regional eller interregional trafik. Vägar som bl.a. är förbifarter kring storstäder och viktiga förbindelselänkar mellan delar i det nationella stamvägnätet är av särskild betydelse för regional eller interregional trafik. I kriteriet ingår även vissa vägar som leder till andra verksamheter som är av riksintresse enligt miljöbalkens 3:e och/eller 4:e kapitel och som har stora transportbehov, t.ex. viktiga förbindelser till turistområden med stor besöksfrekvens

- 5 Vågar som förbinder kommunikationsanläggningar av riksintresse, t.ex. flygplatser, hamnar och kombiterminaler.

Riksintresse för totalförsvaret

Försvarsmakten har utpekat en rad områden som riksintressen för totalförsvarets militära del. Anläggningar som är av särskild betydelse är t.ex. befästningsanläggningar, övnings- och skjutfält, flygplatser, ammunitionsförråd, radarstationer, radio- och teleanläggningar.

Uppgifter i fråga om områden som är av riksintresse för totalförsvarets civila anläggningar lämnas av MSB. MSB har i mycket liten omfattning utpekat områden som är av riksintresse för totalförsvarets civila delar. Civilförsvarets intressen i fråga om markanvändning är i mycket liten utsträckning knuten till behov av mark- och vattenområden för egna ändamål. Civilförsvarets intressen i fråga om mark- och vattenanvändning är istället i hög grad en fråga om hur andra samhällsfunktioner använder områdena.

Med samhällsviktig verksamhet avses en verksamhet som uppfyller minst ett av följande villkor:

- Ett bortfall av, eller en svår störning i verksamheten som ensamt eller tillsammans med motsvarande händelser i andra verksamheter på kort tid kan leda till att en allvarlig kris inträffar i samhället.
- Verksamheten är nödvändig eller mycket väsentlig för att en redan inträffad kris i samhället ska kunna hanteras så att skadeverkningarna blir så små som möjligt.

Det finns 11 samhällssektorer med viktiga samhällsfunktioner inom vilka merparten av samhällsviktig verksamhet kan identifieras. Av dessa bedöms dricksvattenförsörjning och avloppshantering ha en direkt koppling till vatten. Det återstår att se hur primärproduktion av livsmedel och tillverkning av livsmedel kommer att identifieras.

Allmänna hamnar och farleder som inte utgör riksintressen

En allmän hamn får inrättas om hamnen är av väsentlig betydelse för den allmänna samfärdseln. En allmän hamn är öppen för allmän sjötrafik, vilket innebär att alla fartyg i princip har rätt att i mån av plats anlöpa hamnen och utnyttja dess resurser. Hamn som inrättats som allmän hamn och som finns förtecknad i Sjöfartsverkets kungörelse med tillkännagivande om beslut om allmänna farleder och allmänna hamnar (SJÖFS 1988:5).

Farleder definieras som sjöväg i inlandsvatten, inomskärs eller nära kusten, anvisad genom sjösäkerhetsanordningar eller är utmärkt i sjökort eller i nautisk publikation. En allmän farled finns förtecknad i SJÖFS 1988:5. Allmänna farleder faller under en obligatorisk tillåtlighetsprövning av regeringen.

Riksintresse vattenförsörjning

HaV är ansvarig myndighet och har beslutat om 28 områden som bedöms vara av riksintresse för vattenförsörjning. Till varje utpekat område finns en värdebeskrivning för anläggningen, motiv till utpekandet, markanspråk, åtgärder som kan försvåra nyttjandet av anläggningen

samt en beskrivning av den vattentäkt som är knuten till anläggningen och de risker och hot som kan påverka vattentäkten.

Motiv till utpekandet:

- Nyttjas/kan nyttjas av många människor
- Stor kapacitet och god kvalitet
- Liten risk att påverkas av klimatförändringar
- Behövs som reserv eller för framtida användning

Storlekskriteriet är det viktigaste kriteriet, vilket ensamt kan leda till att ett område bedöms som riksintresse för vattenförsörjning. Råvattentäkten i sig bedöms inte som riksintresse, men kvalitet och försörjningskapacitet hos vattenförekomsten utgör grundförutsättningar för anläggningens faktiska funktionalitet.

Klimatförändringar kan innebära problem och risker för dricksvattenförsörjningen, exempelvis genom ökat uttag av vatten, eller påverkan av avloppsbräddning eller markavrinning. Förebyggande åtgärder som förhindrar förorening av råvattentäkter är viktigt för att säkerställa dricksvattenförsörjningen i framtiden.

I anslutning till större dricksvattenanläggningar finns i de flesta fall reservvatten som nyttjas vid tillfällen då den ordinarie tälkten av olika skäl inte kan nyttjas. Det är viktigt att det då finns tillgång till reservvatten av sådan kapacitet och kvalitet att det kan ersätta ordinarie vattentäkt under en längre tid. Anläggningar (ledning etc.) som möjliggör nyttjandet av reservvattentäkten bör utgöra del av det riksintressanta området för vattenförsörjning.

Samhällsnyttiga verksamheter enligt miljöprövningsförordningen samt 9 och 11 kap. MB som inte utgör riksintressen

Många av de samhällsnyttiga verksamheter som utgör miljöfarliga verksamheter enligt miljöprövningsförordningen eller vattenverksamheter enligt 11 kap. MB kan också pekas ut som riksintressen med stöd av 3 kap. MB. Det finns dock vissa andra typer av miljöfarliga verksamheter eller vattenverksamheter som fyller sådana viktiga miljömässiga eller samhällsnyttiga behov.

Skydd för översvämning – Översvämningar beaktas genom Europaparlamentets och Rådets direktiv 2007/60/EG av den 23 oktober 2007 om bedömning och hantering av översvämningssrisker (översvämningdirektivet), som har införlivats i svenskrätt genom förordningen (2009:956) om översvämningssrisker. MSB ska enligt 4, 5 och 6 §§ förordningen om översvämningssrisker senast den 22 december 2011 ha gjort en preliminär bedömning av översvämningssrisker för varje vattendistrikt. Bedömningen ska ses över och vid behov uppdateras senast den 22 december 2018. Därefter ska översyn och uppdatering göras minst var sjätte år. De länsstyrelser som är vattenmyndighet ska inom sina respektive distrikt utarbeta kartor över översvämningssrisker för de områden som redovisats i enlighet med MSB:s bedömningar. MSB har identifierat 18 områden i Sverige med betydande översvämningssrisk. Arbetet ska enligt 3 § ovan nämnda förordning i den utsträckning det är lämpligt samordnas med arbetet enligt vattenförvaltningsförordningen.

De översvämningsskydd som enligt MSB:s bedömningar i riskhanteringsplaner behövs för att skydda mot översvämning skulle den alltså kunna utgöra grund för samhällsnyttig verksamhet. Även de översvämningsskydd som pekas ut av kommuner även skulle kunna vara samhällsnyttig verksamhet.

Vattentäkt, som avser bortledande av yt- eller grundvatten eller konstgjord grundvattenbildning för vattenförsörjning, utgör vattenverksamhet och är som sådan i regel tillståndspliktig enligt 11 kap. 9 § MB. Tillstånd enligt 11 kap. krävs inte för vattentäkt för en- eller tvåfamiljsfastighets eller jordbruksfastighets husbehovsförbrukning eller värmeförsörjning (11 § samma kapitel). Tillstånd krävs inte heller om det är uppenbart att varken allmänna eller enskilda intressen skadas genom vattentäktens eller den konstgjorda infiltrationens inverkan på vattenförhållandena (12 § samma kapitel).

Då riksintresset för vattenförsörjning endast omfattar vattenverket och ledningar men inte vattentäkten som sådan innebär det att huvuddelen av landets kommuner är helt beroende av vatten från täkter som inte är utpekade som riksintresse. Utifrån dagsläget kan det därför vara rimligt att utgå från den avgränsning som används i Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten (LIVSFS 2017:2) vid en översyn av förutsättningarna för tillämpning av KMV eller mindre stränga krav. Föreskrifterna gäller anläggningar för dricksvattenförsörjning som

- 1 i genomsnitt tillhandahåller 10 m³ dricksvatten eller mer per dygn, eller
- 2 försörjer 50 personer eller fler med dricksvatten.

Det är också den avgränsning som används för dricksvatten inom vattenförvaltningen i övrigt. År 2015 ska alla grundvattenförekomster som försörjer fler än 50 personer eller har ett vattenuttag större än 10 m³ per dygn uppnå god status.

Alternativet att använda avgränsningen för allmän vatten- och avloppsanläggning enligt lagen om allmänna vattentjänster innebär att man bara får med kommunala anläggningar, och missar samfälligheter som kan vara viktiga ur ett dricksvattenförsörjningsperspektiv.

Kommunala avloppsreningsverk är typiskt sett en sådan verksamhet som fyller ett sådant miljömässigt och samhällsnyttigt behov som inte utan orimliga kostnader kan tillgodose på ett för miljön bättre sätt. Detta mot bakgrund av att det för miljön i stort är sämre med många enskilda avlopp istället för ett större kommunalt reningsverk.

**Bilaga 2. Beslutskedjan från påverkansanalys –
statusklassificering – riskbedömning –
åtgärdsanalys till normsättning.**

1. Hur mår vattnet?

Påverkansanalys

Kartläggning av mänsklig påverkan med negativ inverkan på vatten. Ex.

- Näringsämnen
- Försurande ämnen
- Fysisk påverkan
- Miljögifter
- Med flera

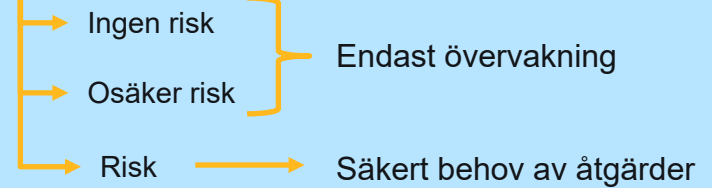
Statusklassificering

- Verifiering av påverkan via mätdata

2. Behövs åtgärder?

Riskbedömning

3. Vilka åtgärder och kvalitetskrav?

Åtgärdsanalys

- Per påverkanskälla
- I vilken omfattning krävs åtgärder?
- Vilka fysiska åtgärder är möjliga?

Miljökvalitetsnormer

Kan kvalitetskraven uppnås, behövs undantag?

Åtgärdsprogram

Vad behöver kommuner och myndigheter göra för att få till åtgärderna som identifierats i åtgärdsanalysen.

Riktlinjer för arbetsmomenten utgår från

- Vattenförvaltningsförordningen
- Föreskrifter från SGU och HaV
- Vägledningarna från SGU och HaV
- Kompletterande riktlinjer, som tas fram av Vattenmyndigheterna utifrån föreskrifter och vägledningarna

1. Hur mår vattnet?

Påverkansanalys

Kartläggning av mänsklig påverkan med negativ inverkan på vatten. Ex.

- Näringsämnen
- Försurande ämnen
- Fysisk påverkan
- Miljögifter
- Med flera

Statusklassificering

- Verifiering av påverkan via mätdata

2. Behövs åtgärder?

Riskbedömning

Riktlinjer för **påverkansanalys** per påverkanstyp:

Riktlinjer för **statusklassificering** per kvalitetsfaktor/parameter:

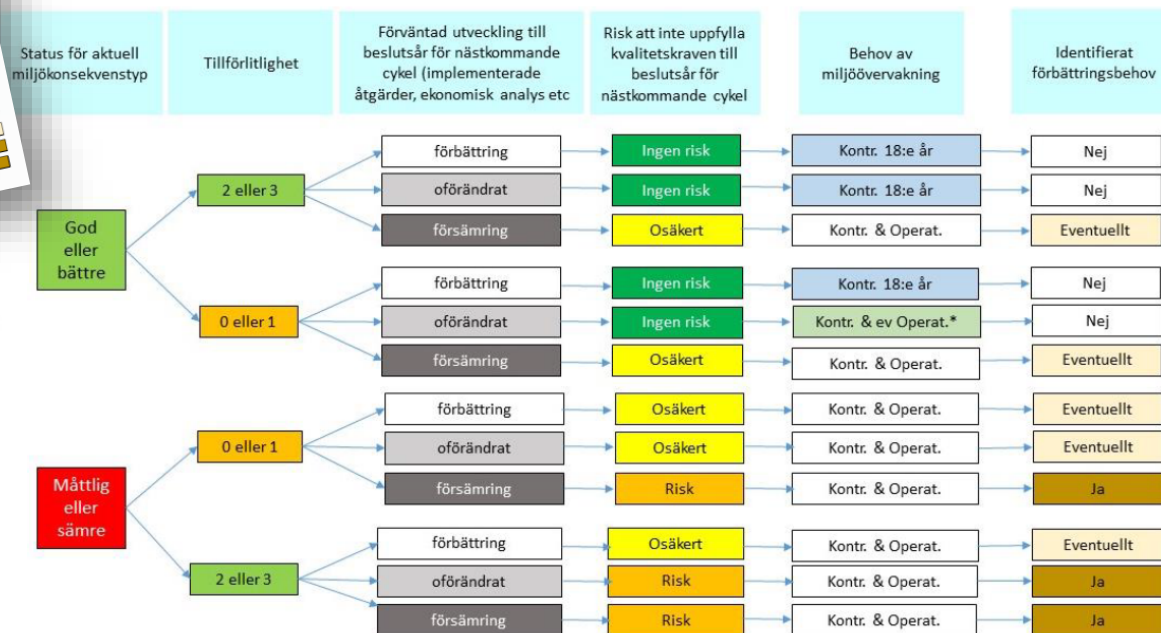
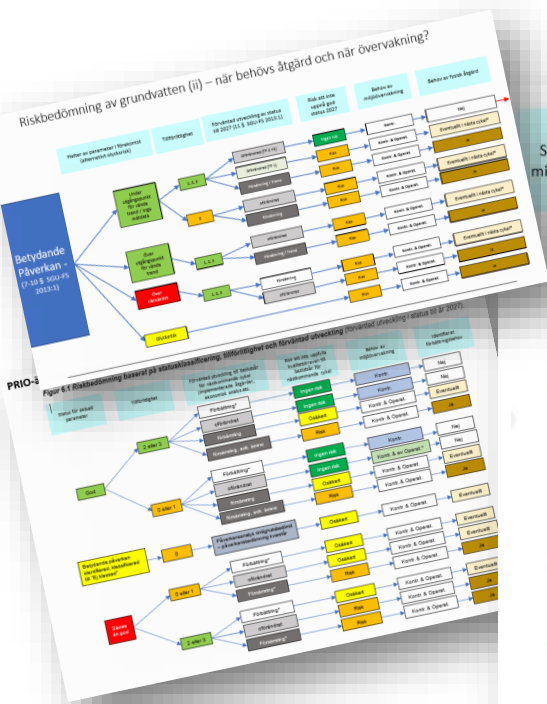
Vägledning för **riskbedömning** (arbetsmaterial):

Steg 2

Riskbedömningen (Steg 2) identifierar förbättringsbehovet som blir grunden för åtgärdsförslag och ev. tidsfrist eller mindre strängt krav.

Riskbedömning enligt HaVs vägledning för hantering av osäkerhet (arbetsmaterial 2018:xx):

Figur 12. Figuren visar hur underlaget i form av statusklassificering, tillförlitlighet och förväntad utveckling leder fram till ett identifierat behov av övervakning och åtgärder. Generellt kan sägas att klassificeringar med högre tillförlitlighet (2 eller 3) leder till ett identifierat förbättringsbehov eller till att övervakningen kan minskas. Klassificeringar med lägre tillförlitlighet (0 eller 1) leder istället i första hand till att övervakningen behöver intensifieras för att utreda förbättringsbehovet. Kontr. 18:e år = Kontrollerande övervakning under minst ett år var tredje förvaltningsperiod, Kontr. = Kontrollerande övervakning under minst ett år per sexårig förvaltningsperiod, Operat. = Operativ övervakning, * = operativ övervakning om det finns en betydande påverkan

Riktlinjer för **åtgärdsanalys** och **normsättning** per påverkanstyp (23 metodrapporter):

3. Vilka åtgärder och kvalitetskrav?

Åtgärdsanalys

- Per påverkanstyp
- I vilken omfattning krävs åtgärder?
- Vilka fysiska åtgärder är möjliga?

Miljökvalitetsnormer

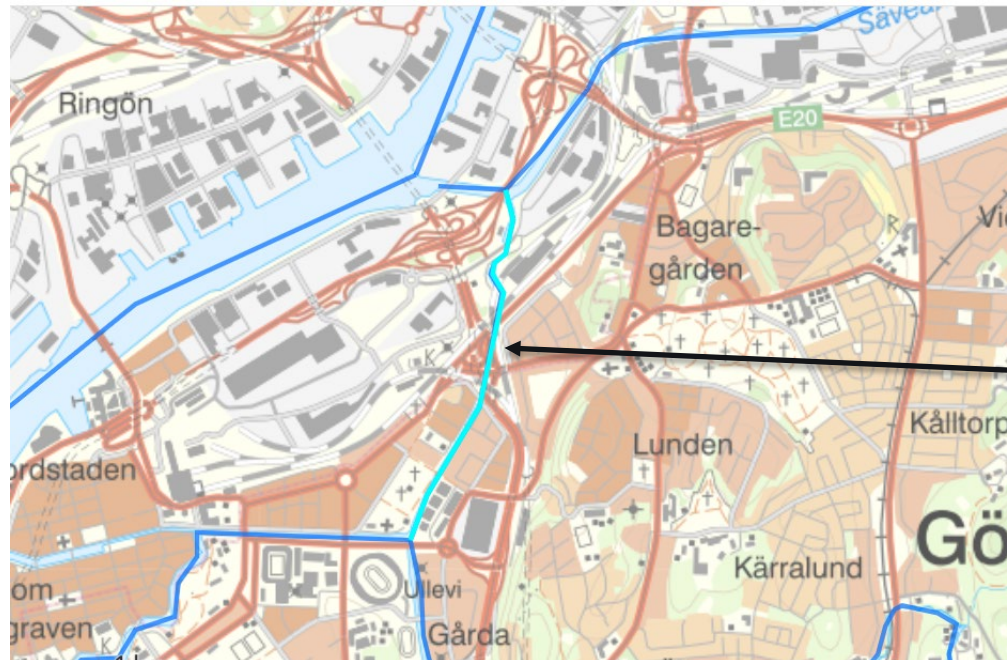
Kan kvalitetskraven uppnås, behövs undantag?

Riktlinjer för normsättning	Påverkanstyp
Atmosfärisk deposition – Försurning	Diffusa källor - atmosfärisk deposition
Avloppsreningsverk och ledningsnät	Punktkällor - reningsverk Punktkällor - bräddning
Hästgårdar diffusa källor	Diffusa källor - Andra relevanta - Hästgårdar
IED-industrier och inte IED-industrier	Punktkällor – IED-industri Punktkällor – inte IED-industri Punktkällor vattenbruk
Infrastruktur (sjöfart och båtliv) hydromorfologisk påverkan och diffusa källor	Förändring av hydrologisk regim – annat (turism och rekreation) Förändring av konnektivitet genom dammar, barriärer och slussar - för turism och rekreation Förändring av morfologiskt tillstånd - annat (turism och rekreation) Diffusa källor- Transport och infrastruktur
Infrastruktur (väg, järnväg, flyg) hydromorfologisk påverkan och diffusa källor	Förändring av hydrologisk regim – annat (transport) Förändring av konnektivitet genom dammar, barriärer och slussar– Annat (transport) Förändring av morfologiskt tillstånd annat (transport) Diffusa källor - Transport infrastruktur
Internbelastning	Historisk förorening - Internbelastning
Jordbruk diffusa källor	Diffusa källor – jordbruk
Kvarndammar	Förändring av konnektivitet genom dammar, barriärer och slussar – okända eller föråldrade: kvarndammar
Lantbruk Hydromorfologisk påverkan	Förändring av morfologiskt tillstånd - för jordbruket Förändring av hydrologisk regim - jordbruk Förändring av konnektivitet genom dammar, barriärer och slussar– Annat
Punktkällor Deponier	Punktkällor – deponier
Punktkällor förorenade områden	Punktkällor – förorenade områden
Punktkällor lakvatten gruvdrift	Punktkällor – lakvatten från gruvdrift
Skogsbruk diffusa källor	Diffusa källor - Skogsbruk
Skogsbruk historisk påverkan (flottledsrensning)	Förändring av morfologiskt tillstånd - okända eller föråldrade Förändring av hydrologisk regim - annat Förändring av konnektivitet genom dammar, barriärer och slussar– Annat
Skogsbruk pågående Hydromorfologisk	Förändring av morfologiskt tillstånd - annat
Små avlopp	Diffusa källor – enskilda avlopp
Sura sulfatjordar	Förändring av morfologiskt tillstånd - för jordbruket, Förändring av morfologiskt tillstånd - annat
Urban markanvändning diffusa källor	Diffusa källor - Urban markanvändning
Urban markanvändning hydromorfologisk påverkan	Förändring av hydrologisk regim – annat (urban markanvändning) Förändring av konnektivitet genom dammar, barriärer och slussar– Annat (urban markanvändning) Förändring av morfologiskt tillstånd - annat (urban markanvändning)
Vattenförsörjning	Förändring av hydrologisk regim - offentlig vattenförsörjning Förändring av konnektivitet genom dammar, barriärer och slussar - för dricksvatten Vattenuttag industri Vattenuttag kommunala eller allmän vattentäkt Vattenuttag jordbruk Grundvattennivåförändring
Vattenkraft	Förändring av konnektivitet genom dammar, barriärer och slussar – för vattenkraft Förändring av hydrologisk regim – vattenkraft Vattenuttag eller vattenavledning – för vattenkraft Förändring av morfologiskt tillstånd – annat: vattenkraft
Växtskyddsmedel	Diffusa källor - Jordbruk - Miljögifter
Övrigt sektor miljöskydd	Diffusa källor - Atmosfärisk deposition Punktkällor - Andra signifikanta punktkällor Punktkällor - Okänd signifikant påverkan Punktkällor - Historisk påverkan

Exempel 1 ur VISS – Gullbergsån i Göteborg

Ytvattenförekomst med *mindre strängt krav* avseende ekologisk status vid påverkan av urban markanvändning/infrastruktur

Gullbergsån i Göteborg

Gullbergsån Sparas som PDF Dela: [Twitter](#) [Print](#) [Facebook](#) Lägg till genväg Kontakta ansvarig länsstyrelse Redigera

Vattenförekomst | MS_CD: WA23915023 | VISS EU_CD: SE640522-127294 | Förvaltningscykel 3 (2017 - 2021)

Förändring av morfologiskt tillstånd - annat ▲ Betydande påverkan Arbetsmaterial

2019-05-06 08:18 - Betydande påverkan - Förvaltningscykel 3 (2017 - 2021) ▼ Inlagd av: Agneta Christensen Kontakta ansvarig länsstyrelse ✎

Klassificering Betydande påverkan	Precisering Förändring av morfologiskt tillstånd - annat: transport	Version Arbetsmaterial
---	--	----------------------------------

Motivering och metod för bedömningen
Vattenförekomsten riskerar att inte nå god ekologisk status eftersom stora delar av vattendraget saknar naturliga livsmiljöer för växter och djur. Människan har påverkat vattendraget genom exempelvis rensningar, kanalisering, muddringar, fördjupningar, strandskoning, uppodling, hårdgjorda ytor eller markavvattning.

Risk för miljöproblem Morfologiska förändringar och kontinuitet	Risk för sänkt status Fisk Vattendragets närområde Svämplanets strukturer och funktion i vattendrag
---	---

Referenser

ID	Namn	Författare	År	URL	Fil
54493	Metoder och underlag för statusklassning 2018-2020 av hydromorfologiska kvalitetsfaktorer för sjöar och vattendrag i Västra Götalands län	Beredningssekretariatet	2020		

Status- klassificering

Exempel ur VISS – Mindre strängt krav Urban markanvändning/infrastruktur Redovisning av status för kvalitetsfaktorer

Gullbergsån Sparas som PDF Dela: Lägg till genväg Kontakta ansvarig länsstyrelse Redigera

Vattenförekomst | MS_CD: WA23915023 | VISS EU_CD: SE640522-127294 | Förvaltningscykel 3 (2017 - 2021)

Fisk Måttlig Arbetsmaterial ?

2019-05-14 07:46 - Måttlig - Förvaltningscykel 3 (2017 - 2021) Inlagd av: Agneta Christensen Kontakta ansvarig länsstyrelse

Parameter	Klassificering	Version
Fisk	Måttlig	Arbetsmaterial

Klassningsosäkerhet högst 20 %
Ja

Motivering och metod för bedömningen
Kvalitetsfaktorn fisk är bedömd till måttlig status. Stora delar av vattenförekomsten saknar naturliga livsmiljöer för vattenlevande växter och djur. Bedömningen baseras på kvalitetsfaktorn morfologisk tillstånd. En rimlighetsbedömning är gjord och fisk kan inte ha långsiktigt hållbara bestånd med nuvarande hydromorfologisk påverkan, se referens.

Miljökonsekvenstyp
Morfologiska förändringar och kontinuitet

Typ av bedömning Observerad halt
Annan expertbedömning

Ekologisk kvot Referensvärde/Bakgrundshalt

Jämförvärde

Referenser som stöd för motiveringen

ID	Namn	Författare	År	URL	Fil
51905	Fiskvandring – arter, drivkrafter och omfattning i tid och rum	Havs- och vattenmyndigheten	2013		
54441	ARBETSMATERIAL_Statusklassificering och hantering av osäkerhet - Vägledning för tillämpning av 2 kap. HVMFS 2013:19		2018		
54493	Metoder och underlag för statusklassning 2018-2020 av hydromorfologiska kvalitetsfaktorer för sjöar och vattendrag i Västra Götalands län	Beredningssekretariatet	2020		

Sämre än god status för kvalitetsfaktor *Fisk*

Status-
klassificering

Exempel ur VISS – Mindre strängt krav Urban markanvändning/infrastruktur
Redovisning av status för kvalitetsfaktorer

Gullbergsån

Vattenförekomst | MS_CD: WA23915023 | VISS EU_CD: SE640522-127294 | Förvaltningscykel 3 (2017 - 2021)

Morfologiskt tillstånd i vattendrag	Dålig	Arbetsmaterial	?
Vattendragsfårans form	Ej klassad	Arbetsmaterial	?
Vattendragets planform	Ej klassad	Arbetsmaterial	?
Vattendragsfårans bottensubstrat	Ej klassad	Arbetsmaterial	?
Död ved i vattendrag	Ej klassad	Arbetsmaterial	?
Strukturer i vattendraget	Ej klassad	Arbetsmaterial	?
Vattendragsfårans kanter	Ej klassad	Arbetsmaterial	?
Vattendragets närområde	Dålig	Arbetsmaterial	?
Svämplanets strukturer och funktion i vattendrag	Dålig	Arbetsmaterial	?

Sämre än god status för
kvalitetsfaktor *Morfologiskt
tillstånd i vattendrag*

Status- klassificering

Exempel ur VISS – Mindre strängt krav Urban markanvändning/infrastruktur Redovisning av status för relevant morfologisk parameter (en av dem)

The screenshot shows a web interface for a water body assessment. At the top, there is a navigation bar with the name 'Gullbergsån' and various utility links like 'Sparas som PDF', 'Dela', and 'Lägg till genväg'. Below this, a dropdown menu shows 'Vattendragets närområde' and a status indicator 'Dålig' (Poor) is circled in red. The main content area displays a table with columns for 'Parameter', 'Klassificering', and 'Version'. The first row shows 'Vattendragets närområde' with a 'Dålig' classification and 'Arbetsmaterial' version. Below the table, there is a section for 'Motivering och metod för bedömningen' (Justification and assessment method) which contains several paragraphs of text. A specific value 'Observerad halt 85 %' (Observed load 85%) is circled in red. At the bottom, there is a table of 'Referenser som stöd för motiveringen' (References supporting the justification) with columns for ID, Name, Author, Year, URL, and File.

Parameter	Klassificering	Version
Vattendragets närområde	Dålig	Arbetsmaterial

Klassningsosäkerhet högst 20 %
Ja

Motivering och metod för bedömningen
Vattenförekomstens status är bedömd till dålig för parametern 4.8 Vattendragets närområde eller 7.5 Närområdet runt sjöar. Närområdet utgörs till 85 % av anlagda ytor och/eller aktivt brukad mark.
Med aktivt brukad mark menas påverkan från hyggen, aktivt brukad åkermark och fruktodling (ej betes- och slåttervall). Med anlagda ytor så menas hårdgjorda ytor i samband med exploateringar av olika slag, t.ex. bebyggelse, hus, väg eller järnväg.
Statusklassificeringen följer Havs- och vattenmyndighetens föreskrift, HVMFS 2013:9. Data för bedömning har tagits fram genom nationella geografiska analyser av markanvändningen i vattenförekomstens närområde. Den nationella geografiska analysen har utförts av vattenmyndigheterna.
För mer information om närområdet och dess betydelse för vattensystem samt information om underlag, se referenserna.

Miljökonsekvenstyp
Morfologiska förändringar och kontinuitet

Typ av bedömning
Modellering

Referensvärde/Bakgrundshalt

Jämförvärde

Referenser som stöd för motiveringen

ID	Namn	Författare	År	URL	Fil
54341	Metod för bedömning av betydande påverkan och statusklassificering hydromorfologi – vattenförvaltningscykel 2016-2021	Vattenmyndigheterna i samverkan	2020		
54345	Metod för bedömning av betydande påverkan och statusklassificering morfologiskt tillstånd – vattenförvaltningscykel 2016-2021	Vattenmyndigheterna i samverkan	2020		
54440	Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2013:19) om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten		2018		
54441	ARBETSMATERIAL_Statusklassificering och hantering av osäkerhet - Vagledning för tillämpning av 2 kap. HVMFS 2013:19		2018		
54521	Excelberäkning: Närområde	Vattenmyndigheterna i samverkan	2019		

Sämre än god status
för parameter
närområde

85 % av närområdet
är exploaterat

Metoder för
bedömning

Riskbedömning

Exempel ur VISS – Mindre strängt krav Urban markanvändning/infrastruktur
Redovisning av tillförlitlighet och risk att inte nå god status

Riskbedömning

Gullbergsån

Vattenförekomst | MS_CD: WA23915023 | VISS EU_CD: SE640522-127294 | Förvaltningscykel 3 (2017 - 2021)

Sparas som PDF

Dela:

Lägg till genväg

Kontakta ansvarig länsstyrelse

Redigera

Morfologiska förändringar och kontinuitet

Risk

Betydande påverkan	Kvalitetsfaktor	Parameter	Status	Tillförlitlighet	Förväntad utv	Risk
Förändring av morfologiskt tillstånd - annat	Bottenfauna		Otillfredsställande	2 - Medel	Oförändrat	Risk
Förändring av morfologiskt tillstånd - annat	Fisk		Måttlig	2 - Medel	Oförändrat	Risk
Förändring av morfologiskt tillstånd - annat	Morfologiskt tillstånd i vattendrag		Dålig	2 - Medel	Oförändrat	Risk

Analys av MKN och undantag per vattenförekomst enligt riktlinjer

Datum
2025-01-22

Metodbeskrivning: Påverkan - Urban Markanvändning
Äggränser och undantag. Dokumentation, hänsynar och väg framåt

Yrkesnr	Ändring	Total
1.0	Behållning av VU12 MKN 2012-08-08	500
1.1	Förtydligande kring och layout av VU11 Äggränser och väg framåt för VU12	700
2.0	Äggränser i bebyggelse av gemensamma äggränser regleras och förtydligande av äggränser	700/11
2.1	Äggränser i bebyggelse av en gemensamma äggränser	700/11
2.2	Behållning av VU12 MKN 2012-08-08	500
2.3	Förtydligande kring och layout av VU11 Äggränser och väg framåt för VU12	700

VATTENMYNDIGHETERNA
Länsstyrelserna

4.2 Hydromorfologisk påverkan av urban markanvändning

Vattenmyndigheterna har undersökt om urban markanvändning kan utgöra grund för förklarande som kraftigt modifierad vattenförekomst (KMV) och/eller mindre strängt krav för vattenförekomster i tätorter. I förlängningen kan ett krav på till exempel kantzoner kräva stora ingrepp i den befintliga bebyggelsen, varvid frågan om rimlighet aktualiseras. Utgångspunkten är bebyggelse som tillkommit i laga ordning i enlighet med gällande bygglov.

Vid exploatering av mark ska det enligt plan- och bygglagen (PBL)^[1] råda en rimlig balans mellan samhällsnytta och motstående enskilda intressen. Kommunerna ska identifiera och redovisa avvägningar mellan miljö- och samhällsnyttor främst i översikts^[2]- och detalj-planering. I detaljplaner regleras mark- och vattenområdets användning med rättsligt bindande verkan. En detaljplans rättsverkningar är särskilt starka under planens så kallade genomförandetid. Det som ska anges i en detaljplan är bland annat följande:

- gränser för allmänna platser, kvartersmark och vattenområden
- användningen och utformningen av allmänna platser som kommunen är huvudman för, och
- användningen av kvartersmark och vattenområden.^[3]

Ändring av en gällande detaljplan är i praktiken möjlig, men kan bli mycket kostsam för kommunen. Äganderätten är stark på området, bland annat genom den förvaltningsrättsliga principen som säger att en myndighet eller en kommun inte får ändra ett positivt beslut som vunnit laga kraft gentemot enskild, exempelvis beviljade bygglov. En kommun kan visserligen, under särskilda omständigheter, ändra i gällande detaljplan även under genomförandetiden. Det förutsätter dock ekonomisk ersättning i de fall som sakägare drabbas negativt av ett sådant beslut. Ändring av gällande detaljplan under genomförandetiden måste således innefatta en samhällsekonomisk avvägning mellan olika intressen och beslut om ekonomisk kompensation. Däremot bör kommuner som regel se över äldre detaljplaner som inte har blivit genomförda, och där genomförandetiden har gått ut, för att bedöma om det finns anledning att upphäva dessa om de har negativ påverkan på MKN vatten eftersom markanvändningen då inte är lämplig.

Gullbergsån
Vattenförekomst | MS_CD: WA23915023 | VISS EU_CD: SE640522-127294 | Förvaltningscykel 3 (2017 - 2021)

[Sparas som PDF](#) | Dela: [Twitter](#) [Print](#) [Facebook](#) | [Lägg till genväg](#) | [Kontakta ansvarig länsstyrelse](#) | [Redigera](#)

Förslag till ny Miljökvalitetsnorm ?

2021-05-28 11:48 - Internt arbetsmaterial - Förvaltningscykel 3 (2017 - 2021) ▾

Version: Internt arbetsmaterial [✎](#)

Ekologisk status

Kvalitetskrav
[Beskrivning](#)

Måttlig ekologisk status 2027

Kvalitetsfaktor	Påverkanstryck	Tidsfrist	Mindre strängt krav	Skäl
Morfologiskt tillstånd i vattendrag	Förändring av morfologiskt tillstånd - annat		Måttlig ekologisk status	Tekniskt omöjligt
<p>Motivering</p> <p>Tätortsbebyggelse i direkt närhet till vattenförekomsten orsakar sämre än god ekologisk status på grund av fysisk påverkan. Anläggande av ekologiskt funktionella kantzoner kan mildra påverkan, men det skulle kräva utrivning av bebyggelse. Med hänsyn till det starka skydd som äganderätten innebär har det bedömts ogenomförbart att riva ut tätortsbebyggelse som tillkommit i laga ordning enligt detaljplan och byggnadslov. Befintliga stadsmiljöer ses som ett allmänintresse av större vikt som kan vara skäl för ett mindre strängt kvalitetskrav avseende hydromorfologisk påverkan. Trots det mindre stränga kravet ska alltid bästa möjliga ekologiska status, som kan åstadkommas med rimliga åtgärder, uppnås i vattenförekomsten. Det får inte heller ske några försämringar i förhållande till den status som gällde vid tidpunkten för normsättningen.</p> <p>Kvalitetsfaktorer</p>				
Kvalitetsfaktor	Påverkanstryck	Tidsfrist	Mindre strängt krav	Skäl
Fisk	Förändring av morfologiskt tillstånd - annat		Måttlig ekologisk status	Tekniskt omöjligt
<p>Motivering</p> <p>Tätortsbebyggelse i direkt närhet till vattenförekomsten orsakar sämre än god ekologisk status på grund av fysisk påverkan. Anläggande av ekologiskt funktionella kantzoner kan mildra påverkan, men det skulle kräva utrivning av bebyggelse. Med hänsyn till det starka skydd som äganderätten innebär har det bedömts ogenomförbart att riva ut tätortsbebyggelse som tillkommit i laga ordning enligt detaljplan och byggnadslov. Befintliga stadsmiljöer ses som ett allmänintresse av större vikt som kan vara skäl för ett mindre strängt kvalitetskrav avseende hydromorfologisk påverkan. Trots det mindre stränga kravet ska alltid bästa möjliga ekologiska status, som kan åstadkommas med rimliga åtgärder, uppnås i vattenförekomsten. Det får inte heller ske några försämringar i förhållande till den status som gällde vid tidpunkten för normsättningen.</p>				

Övergripande motiveringstext överst i normrutan för ekologisk status:

Vattenförekomsten påverkas av tätortsbebyggelse i direkt närhet till strandlinjen. Kvalitetskravet innebär ett undantag från kravet att nå god ekologisk status. Det mindre stränga kravet är enbart kopplat till fysisk påverkan av bebyggelsen. För alla andra typer av påverkan gäller att god status ska uppnås på kvalitetsfaktornivå. Ibland behövs tidsfrist för genomförande av åtgärder eller inväntande av naturlig återhämtning innan god status kan nås för en kvalitetsfaktor. Tidsfrist anges med ett årtal, kopplat till respektive kvalitetsfaktor. Se mer information under rubriken Undantag nedan.

Exempel 2 ur VISS – Lilla Getsjön i Dalarna

Ytvattenförekomst med *tidsfrist till 2033* avseende ekologisk status vid påverkan av försurning

Lilla Getsjön

Diffusa källor - Atmosfärisk deposition

Betydande påverkan

Arbetsmaterial

2019-08-22 09:53 - Betydande påverkan - Förvaltningscykel 3 (2017 - 2021)

Inlagd av: Anna Wemming [Kontakta ansvarig länsstyrelse](#)

Klassificering

Betydande påverkan

Version

Arbetsmaterial

Motivering och metod för bedömningen

Miljögifter:

Vattenförekomsten bedöms ha betydande påverkan från atmosfärisk deposition med avseende på Kvicksilver och Bromerade difenyletrar (PBDE). I Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2013:19) anges gränsvärdet för kvicksilver i biota till 20 mikrogram per kilogram våtvikt (ug/kg vv) och för PBDE till 0,0085 (ug/kg vv). Gränsvärdena för kvicksilver och PBDE överskrids i alla Sveriges undersökta ytvattenförekomster; sjöar, vattendrag och kustvatten. Utsläpp av kvicksilver och PBDE har under lång tid skett i både Sverige och utomlands vilket lett till långväga luftburen spridning och storskalig atmosfärisk deposition av dessa ämnen.

Försurning:

Vattenförekomsten ligger i ett åtgärdsområde för kalkning. Vattenförekomsten bedöms vara påverkad av atmosfärisk deposition.

Risk för miljöproblem

Miljögifter

Försurning

Risk för sänkt status

Kvicksilver och kvicksilverföreningar

Bromerad difenyleter

Försurning

Referenser

ID	Namn	Författare	År	URL	Fil
51583	Kvicksilver i svensk insjöfisk – variationer i tid och rum	Åkerblom och Johansson	2008		
54338	The National Swedish Contaminant Monitoring Programme for Freshwater Biota, 2018	Elisabeth Nyberg, Suzanne Faxneld, Sara Danielsson, Anders Bignert	2018		
54339	Comments Concerning the National Swedish Contaminant Monitoring Programme in Marine Biota, 2017 (2016 years data)	Anders Bignert, Sara Danielsson, Caroline Ek, Suzanne Faxneld, Elisabeth Nyberg	2017		

Status-
klassificering

Exempel ur VISS – Tidsfrist Redovisning av status för kvalitetsfaktor

Lilla Getsjön

Vattenförekomst | MS_CD: WA51742872 | VISS EU_CD: SE683990-133103 | Förvaltningscykel 3 (2017 - 2021)

Sparas som PDF

Dela:

Lägg till genväg

Kontakta ansvarig länsstyrelse

Redigera

Ekologisk status - Fysikalisk-Kemiska kvalitetsfaktorer ?

Näringsämnen ▾ ?

Ljusförhållanden ▾ ?

Syrgasförhållanden ▾ ?

Försurning ▾ ?

+ Särskilda förorenande ämnen ▾ ?

Koppar ▾

Zink ▾

Måttlig

Arbetsmaterial

Sämre än god status för
kvalitetsfaktorer

Status- klassificering

Exempel ur VISS – Tidsfrist Redovisning av status för relevant parameter

Lilla Getsjön

[Sparas som PDF](#)
[Dela:](#)
[Lägg till genväg](#)
[Kontakta ansvarig länsstyrelse](#)
[Redigera](#)

Vattenförekomst | MS_CD: WA51742872 | VISS EU_CD: SE683990-133103 | Förvaltningscykel 3 (2017 - 2021)

Försurning
Måttlig
Arbetsmaterial

2019-06-20 10:36 - Måttlig - Förvaltningscykel 3 (2017 - 2021)
Inlagd av: Klara Blomdahl [Kontakta ansvarig länsstyrelse](#)

Parameter	Klassificering	Version							
Försurning	Måttlig	Arbetsmaterial							
Klassningsosäkerhet högst 20 %									
Ja									
Motivering och metod för bedömningen									
Vattenförekomsten uppnår inte god status med avseende på försurning baserat på expertbedömning av vattenkemin.									
Miljökonsekvenstyp									
Försurning									
Typ av bedömning									
Mätvärden - expertbedömning	Observerad halt								
Ekologisk kvot									
	Referensvärde/Bakgrundshalt								
	5,6 pH								
År från									
2013	År till	Antal mätningar							
	2018	16							
Jämförvärde									
Övervakningsstationer som använts vid statusklassning									
Namn	EU_CD	Startår	Slutår	Frekvens	Motivering och metod för bedömningen	Program	Undersökning	Kvalitetsfaktor	Miljöparameter
L Getsjön	SE683990-133103	1964	0	4 gånger per år		KEU, Dalarnas län	Vattenkemi i sjöar	Försurning	pH
L Getsjön	SE683990-133103	1964	0	4 gånger per år		KEU, Dalarnas län	Vattenkemi i sjöar	Försurning	Alkalinitet
L Getsjön	SE683990-133103	2010	0	4 gånger per år		KEU, Dalarnas län	Vattenkemi i sjöar	Försurning	Sulfat
L Getsjön	SE683990-133103	1964	0	4 gånger per år		KEU, Dalarnas län	Vattenkemi i sjöar	Försurning	

Riskbedömning

2020-04-01 08:56 - Arbetsmaterial - Förvaltningscykel 3 (2017 - 2021) ▾

Version: Arbetsmaterial

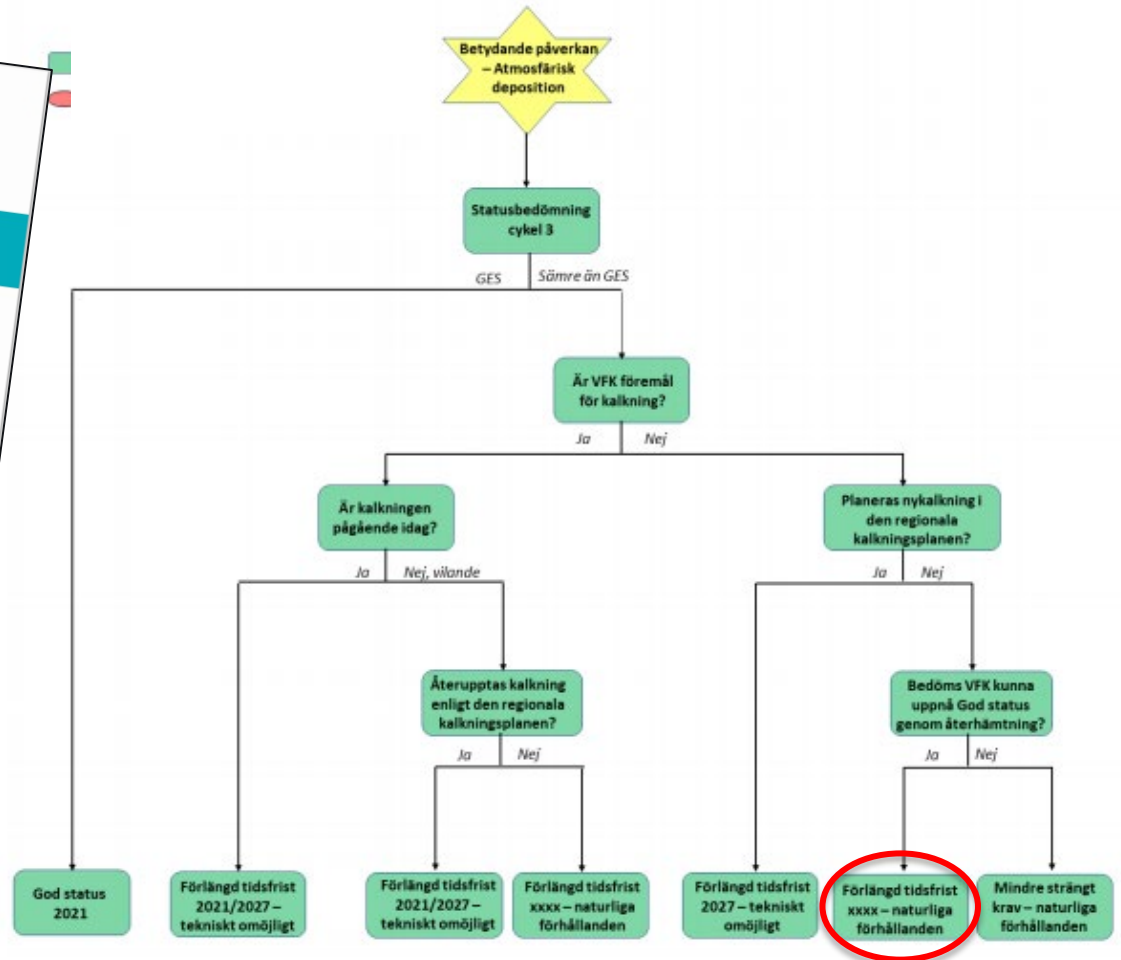
 ✓ Ekologisk status - Ytvatten
 Risk

Riskbedömningen är en bedömning av risken för att en eller flera kvalitetsparametrar inom en eller flera miljökonsekvenstyper (miljöproblem) understiger klassgränsen för god ekologisk status och att god ekologisk status inte kommer att kunna uppnås till 2027. Riskbedömningen baseras på påverkansanalysen och statusklassningen av samtliga kvalitetsparametrar för ekologisk status. Nedan listas de miljökonsekvenstyper (miljöproblem) för vilka det finns en eller flera kvalitetsparametrar som riskerar eller eventuellt riskerar (osäker risk) att ej uppnå god ekologisk status. För mer information, se bedömningen av påverkanskällor under "Påverkanskällor" och bedömningen av kvalitetsparametrar under "Statusklassning".

 Förurning
 Risk

Betydande påverkan	Kvalitetsfaktor	Parameter	Status	Tillförlitlighet	Förväntad utv	Risk
Diffusa källor - Atmosfärisk deposition	Förurning		Måttlig	2 - Medel	Oförändrat	Risk

Analys av MKN och undantag per vattenförekomst enligt riktlinjer

Exempel ur VISS

Redovisning av miljökvalitetsnorm

Lilla Getsjön

Vattenförekomst | MS_CD: WA51742872 | VISS EU_CD: SE683990-133103 | Förvaltningscykel 3 (2017 - 2021)

Sparas som PDF

Dela:

Lägg till genväg

Kontakta ansvarig länsstyrelse

Redigera

2021-02-03 10:37 - Arbetsmaterial - Förvaltningscykel 3 (2017 - 2021) ▼

Version: Arbetsmaterial

Ekologisk status

Kvalitetskrav

■ God ekologisk status 2033

Beskrivning

Undantag

Kvalitetsfaktor

Påverkanstryck

Tidsfrist

Mindre strängt krav

Skäl

Försurning

Diffusa källor - Atmosfärisk deposition2033

Naturliga förutsättningar

Motivering

Vattenförekomsten är påverkad av försurning orsakad av atmosfärisk deposition. Vattenförekomsten hanteras som ett referensvatten där återhämtningsförloppet följs och kalkas därför inte. Prognosen för naturlig återhämtning är osäker och tidsfristen kan komma att förlängas ytterligare.